

รายงานการประชุมระดมสมอง
เพื่อพัฒนาฉันทันระบบสุขภาพที่คนไทยต้องการในอีก 20 ปีข้างหน้า
ในโครงการจัดลำดับความสำคัญของงานวิจัยด้านสุขภาพสำหรับประเทศไทย

วันที่ 25 มีนาคม 2556 เวลา 9.00 - 12.00 น.

ณ ห้องลาวู ชั้น 25 โรงแรมสยาม แอท สยาม ดีไซด์ โฮเทล แอนด์ สปา กรุงเทพมหานคร

เริ่มประชุมเวลา 9.00 น.

ดร. นพ.ศ ตีระวัฒน์ นานนท์ กล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมประชุมและแจ้งความเป็นมาของโครงการจัดลำดับความสำคัญงานวิจัยด้านสุขภาพสำหรับประเทศไทย หลังจากนั้น ดร.อินทรีรา ยมาภัย แนะนำโครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ (HITAP) และวัตถุประสงค์การประชุมระดมสมองเพื่อพัฒนาฉันทันของระบบสุขภาพที่คนไทยต้องการ ผู้เข้าร่วมประชุมได้อภิปรายและแสดงความคิดเห็นต่อข้อคำถามจำนวน 4 คำถาม ดังนี้

คำถามที่ 1 “เพื่อให้ตัวคุณเองและลูกหลานของคุณมีสุขภาพดีในอนาคตอีก 20 ปีข้างหน้า คุณมีข้อเสนอให้ หน่วยงานในภาครัฐ ภาคเอกชน NGOs และ/หรือ ประชาชนทั่วไปทำอะไรบ้าง”

ผู้เข้าร่วมประชุมมีความเห็นว่าปัญหาเรื่องการเจ็บป่วยในปัจจุบันเป็นสิ่งป้องกันได้ เนื่องจากการเจ็บป่วยเหล่านั้นเป็นผลมาจากพฤติกรรมการใช้ชีวิต ดังจะเห็นได้จากโรคมะเร็งที่พบบ่อยในชายไทยคือมะเร็งปอดและมะเร็งตับ ซึ่งมีสาเหตุมาจากการสูบบุหรี่และดื่มสุราตามลำดับ ดังนั้นหากสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนได้ ก็จะลดการเจ็บป่วยลงได้ ส่งผลให้จำนวนผู้ป่วยที่เข้ามารักษาที่โรงพยาบาลลดลง นอกจากนี้ทุกหน่วยงานรวมทั้งตัวประชาชนเองควรส่งเสริมให้ประชาชนความรู้ความสามารถในการดูแลสุขภาพตนเอง เพราะการส่งเสริมและป้องกันสุขภาพมีความประหยัดการรักษาหรือการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ เนื่องจากใช้ทรัพยากรน้อยกว่า ผู้เข้าร่วมประชุมได้เสนอให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีบทบาทดังต่อไปนี้

1. รัฐบาล

รัฐบาลควรกำหนดให้การมีสุขภาพดีของประชาชนในประเทศเป็นเป้าหมายของการพัฒนาประเทศมากกว่าการพัฒนาเศรษฐกิจ เนื่องจากทรัพยากรบุคคลเป็นสิ่งสำคัญ เพราะหากประชาชนในประเทศมีสุขภาพกายและใจที่ไม่ดีก็จะส่งผลกระทบต่อพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ ให้ล่าช้าไปด้วย รัฐบาลควรส่งเสริมให้ประชาชนดูแลสุขภาพและป้องกันโรคด้วยตนเองมากขึ้น ผ่านการให้ข้อมูลด้านสุขภาพที่เชื่อถือได้และมีหลักฐานทางวิชาการรองรับ โดยการดูแลสุขภาพด้วยตนเองของประชาชนนี้ จะช่วยลดการเจ็บป่วยและทำให้รัฐบาลประหยัดงบประมาณในการรักษาพยาบาล รวมทั้งให้ความสำคัญกับการตรวจสอบและควบคุมอุตสาหกรรมที่ส่งผลเสียต่อสุขภาพ นอกจากนี้ ภาครัฐซึ่งมีอำนาจในการกำกับและควบคุมพฤติกรรมของคน ควรมีมาตรการกำกับหรือจูงใจให้ประชาชนหันมาดูแลสุขภาพ โดยเชื่อมโยงกับสิทธิประโยชน์ที่จะได้รับเพื่อให้ประชาชนรับทราบว่าจะไม่ดูแลสุขภาพจะทำให้เสียสิทธิบางอย่างไป เช่น เชื่อมโยงเรื่องสุขภาพเข้ากับสิทธิประโยชน์ในการลดหย่อนภาษี หากประชาชนสามารถควบคุมความดันโลหิตให้อยู่ในช่วงที่กำหนด หรือหากไม่ป่วยในระยะเวลาหนึ่งจะได้รับลดหย่อนภาษีหรือมีเงินตอบแทน

ภาครัฐควรพัฒนาระบบติดตามสุขภาพของประชาชน โดยประยุกต์แนวคิด Customer Relationship Management ที่ทำหน้าที่เตือนหรือให้คำแนะนำด้านสุขภาพผ่านเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการสื่อสารกับประชาชนให้ดูแลสุขภาพตามกำหนด มีระบบที่รับประกันว่าเด็กที่เกิดใหม่ทุกคนจะได้รับการฉีดวัคซีนตรงเวลา หรือระบบสามารถติดตามผู้ป่วยเมื่อเกิดโรคระบาดขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ควบคุมได้อย่างทันทั่วถึง ผู้เข้าร่วมประชุมได้แนะนำให้รัฐบาลพิจารณาทางเลือกในการให้ประชาชนหรือหน่วยงาน

เสนอแนวความคิดในการพัฒนาสุขภาพ ดังเช่นแนวคิด Billion-euro competition ของสหภาพยุโรปที่ให้ประชาชนหรือหน่วยงานเสนอแนวความคิดในการใช้เงินจำนวน 1 หมื่นล้านยูโรให้ดีที่สุด โดยมีผู้เสนอจะสร้างระบบ monitor สุขภาพของคนในยุโรป เป็นเทคโนโลยีรูปแบบนาฬิกาที่สามารถรายงานข้อมูลต่างๆ (ระบบที่ รัฐเป็นฝ่ายเข้ารุกจัดการสุขภาพของประชาชน) เมื่อถึงเวลาที่กำหนดจะมีระบบเตือนให้ไปตรวจสุขภาพ อย่างไรก็ตามระบบนี้อาจจะมีปัญหาเรื่องสิทธิส่วนบุคคล

2. แพทย์

บทบาทของแพทย์ที่ผู้เข้าร่วมประชุมอยากจะเห็นคือ “แพทย์แนะนำ” ที่ทำหน้าที่แนะนำและติดตามสุขภาพของประชาชนมากกว่าการรักษา โดยคำแนะนำจะต้องมีความถูกต้อง อยู่บนหลักฐานทางวิชาการ ผู้เข้าร่วมประชุมท่านหนึ่งเห็นว่าเนื่องจากแพทย์มีจำนวนไม่เพียงพอ ควรส่งเสริมให้บุคลากรทางการแพทย์อื่นๆ เช่น พยาบาล มีบทบาทในการส่งเสริมสุขภาพเช่นเดียวกัน นอกจากนั้นควรเพิ่มจำนวนจิตแพทย์ในสถานพยาบาล เนื่องจากสาเหตุของความเจ็บป่วยในปัจจุบันมาจากปัญหาด้านจิตใจ ควรให้ความสำคัญกับการแก้ไขเรื่องความวิตกกังวล ความกลัวและความเครียด

3. ประชาชน

ประชาชนควรมีการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจเรื่องสุขภาพตั้งแต่ระดับอนุบาล ให้ตระหนักว่าชีวิตเป็นของตนเอง ให้รู้จักรักสุขภาพของตนเอง และจะต้องดูแลตนเองทั้งร่างกายและจิตใจ เช่น การเลือกรับประทานอาหารหรือการออกกำลังกาย ควรมีความรู้จักพอและมีทัศนคติบวก และไม่ควรวางพั้งผู้อื่นหรือผลึกความรับผิดชอบให้กับหน่วยงานอื่นๆ ไปโยนความรับผิดชอบให้กับคนอื่น มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ รู้จักแยกแยะความถูกต้องของข้อมูล และมีสติปัญญาเพื่อสามารถควบคุมหรือตัดพฤติกรรมเสี่ยง ไม่ควรวางพั้งเพียงกระทรวงศึกษาธิการเท่านั้นที่จะสอนให้คนรู้จักการวิเคราะห์ข้อมูล ควรมีการสื่อสารสุขภาพ (Health communication) ระหว่างประชาชนในชุมชน เพื่อให้มีความเข้าใจวิธีการดูแลสุขภาพตัวเองที่ดี

4. หน่วยงานอื่นๆ

ประเทศไทยในปัจจุบันมีองค์กรที่ส่งเสริมการดูแลสุขภาพด้วยภูมิปัญญาไทย เช่น หมอเขียว ซึ่งมีวิธีปฏิบัติในการรับประทาน อาหารที่เรียบง่ายสอดคล้องกับธรรมชาติและใช้ชีวิตดีที่ทำได้ง่ายในประเทศไทย รัฐและเอกชนควรส่งเสริมให้องค์กรเหล่านี้ให้มีบทบาทมากขึ้น สร้างโอกาสให้สามารถพัฒนาและขยายองค์กรในลักษณะนี้ได้ และควรมีหน่วยวิจัยที่ทำการวิจัย ตรวจสอบว่าวิธีปฏิบัติเหล่านี้มีความถูกต้องหรือไม่ ผู้เข้าร่วมประชุมได้เสนอให้มีหน่วยงานในการควบคุมจำนวนปะการัง เนื่องจากมีแนวโน้มว่าอีก 20 ปีข้างหน้าปะการังอาจจะหมดไป และหน่วยงานที่ดูแลปัญหาภาวะโลกร้อนหรือทำการวิจัยพันธุ์พืชที่สามารถอยู่รอดในสภาวะที่มีอุณหภูมิสูง

คำถามที่ 2 สมมติว่า... “พรุ่งนี้คุณกลายเป็นมหาเศรษฐี 1 ใน 10 ของคนที่รวยที่สุดในโลก คุณมีเงินเหลือมากมายและอยากใช้เงินส่วนหนึ่งช่วยเหลือสังคม คุณจะใช้เงินนั้นอย่างไรหรือทำอะไร เพื่อให้คนไทยมีสุขภาพดีขึ้นในอีก 20 ปีข้างหน้า”

ผู้เข้าร่วมประชุมเห็นว่าควรใช้เงินทุนในการพัฒนาเรื่องต่างๆ ดังนี้

1. การบริการสุขภาพ

ผู้เข้าร่วมประชุมเห็นว่าควรให้ทุนสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีด้านสุขภาพเพื่อป้องกันการเกิดโรค เช่น การให้วัคซีนฟรี การสร้างระบบเพื่อติดต่อให้ประชาชนเข้ามารับวัคซีนตามเวลาที่กำหนด ระบบดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่สามารถช่วยเหลือ

และจัดหาเวลาได้ทันเวลา นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมประชุมให้ความสำคัญกับประเด็นสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทยซึ่งควรพัฒนาระบบสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ

2. การส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค

ผู้เข้าร่วมประชุมเห็นว่าการส่งเสริมสุขภาพควรทำควบคู่ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ โดยควรจัดให้มีศูนย์กลางหรือองค์กรอิสระ ที่เป็นการส่งเสริมสุขภาพหรือการแพทย์ทางเลือก ที่มีหลักการคือการบริโภคอาหารที่มีประโยชน์จากวัตถุดิบที่ไม่มีสารปนเปื้อน และทราบวิธีการคัดเลือกอาหารโดยคำนึงถึงความแตกต่างของบุคคล นอกจากนี้ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพนี้ ควรมีการรณรงค์การออกกำลังกายในกลุ่มนักศึกษาหรือจัดค่ายออกกำลังกายที่ถูกต้อง ในด้านจิตใจควรสอนการนั่งสมาธิสำหรับเด็กและครอบครัว เพื่อให้เด็กมีวินัย ส่งเสริมให้เด็กมีจิตอาสาและเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพในอนาคต ซึ่งศูนย์นี้จะบริหารโดยผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ให้อัตราค่าตอบแทนสูง ทำให้เป็นอาชีพใหม่ที่เด็กรุ่นใหม่ให้ความสนใจ ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมประชุมเสนอว่าควรจะสนับสนุนองค์กรด้านศาสนาหรือองค์กรที่มีความสามารถด้านจิตวิทยาในพื้นที่ โดยสนับสนุนสถานที่ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ เพื่อให้ผู้ที่ทำงานด้านส่งเสริมจิตเจ้านั้นสามารถทำงานได้อย่างเต็มที่ในการออกตรวจสุขภาพหรือเยี่ยมผู้ป่วยที่บ้าน หรือให้ความรู้กับชุมชน

3. การวิจัยและการสร้างความรู้

ผู้เข้าร่วมประชุมเห็นว่าควรมีการลงทุนในการวิจัยให้มากขึ้นเพื่อค้นหาสิ่งที่ดีที่สุดและคุ้มค่าที่สุด ควรศึกษาสาเหตุของโรค เช่น โรคมะเร็งหรือโรคเบาหวาน หรือวิจัยเพื่อขจัดต้นเหตุแห่งปัญหาสุขภาพไม่ว่าจะเป็นปัญหาจากคน สัตว์ หรือสิ่งแวดล้อม ในการรักษาโรคโดยใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ หรือแนวปฏิบัติที่มีผลดีต่อสุขภาพควรมีงานวิจัยรองรับ ผู้เข้าร่วมประชุมได้เสนอแนะถึงการตั้งคำถามวิจัยควรตั้งคำถามเพื่อคาดการณ์ปัญหาในอนาคตและหาวิธีการรับมือกับปัญหาในอนาคตมากกว่าเพื่อตอบสนองต่อปัญหาในปัจจุบัน

นอกจากนี้ได้มีการเสนอให้มีการลงทุนในระบบตรวจสอบความปลอดภัยของอาหารและมลพิษอย่างจริงจัง เช่น มีระบบที่ไปทดสอบสารปนเปื้อนและมลพิษทางอากาศ และมีการรายงานผลอย่างตรงไปตรงมาและกว้างขวางเพื่อทำให้ผู้บริโภครับรู้ว่าสินค้าเกษตรหรืออาหารชนิดใดมีสารปนเปื้อนหรือมีพิษต่อร่างกาย เป็นระบบที่มีการทำงานร่วมกันระหว่างผู้เปิดเผยข้อมูล (Whistle blower) และผู้ทำหน้าที่กระจายข้อมูลไปสู่ประชาชน

4. ธุรกิจเอกชน

ผู้เข้าร่วมประชุมเห็นว่าควรสร้างบริษัทผลิตอาหารที่ไม่มีสารปนเปื้อนหรือมีพิษต่อร่างกาย แล้วพัฒนาบริษัทให้ประสบความสำเร็จด้านการขายเพื่อเป็นตัวอย่างและจูงใจให้บริษัทอื่นๆ ทำตาม สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้ประชาชนมีทางเลือกของอาหารปลอดภัยมากขึ้น นอกจากนี้ภาคเอกชนควรตรวจสอบผลกระทบต่อสุขภาพจากการผลิตสินค้าของบริษัท และส่งเสริมสภาพแวดล้อมในสถานที่ทำงานให้มีการส่งเสริมสุขภาพ และแบ่งปันวิธีการทำงานที่มีประสิทธิภาพให้กับองค์กรอื่นๆ ในสาขาสุขภาพเพื่อให้เกิดการนำไปประยุกต์ใช้ทำให้วิธีการทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

5. รัฐบาล

ผู้เข้าร่วมประชุมเห็นว่าหน่วยงานภาครัฐมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ ดังนั้นควรนำเงินไปสนับสนุนการดำเนินงานภาครัฐหรือส่งเสริมให้รัฐใช้อำนาจที่ถูกต้อง ในด้านสุขภาพนั้น ภาครัฐต้องมีความชัดเจนเรื่องสุขภาพในด้านความต้องการด้านสุขภาพ โดยแผนแม่บทและแผนการดำเนินงานด้านสุขภาพที่จะออกมานั้นควรมาจากการทำประชาพิจารณ์เพื่อให้คนในสังคมยอมรับ เพราะการยอมรับจะทำให้เกิดความเชื่อและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในที่สุด ในการปฏิบัติตามแผนแม่บทนั้นควรให้มีการสนับสนุนตัวแทนชุมชนหรือหน่วยงาน NGOs อื่นๆ เพื่อเข้าไปทำงานใกล้ชิดกับประชาชน และให้หน่วยงานทั้งหมดเดินไปใน

ทิศทางเดียวกัน ผู้เข้าร่วมประชุมเสนอแนะให้รัฐบาลทำหน้าที่ในการส่งเสริมองค์ความรู้ที่ถูกต้องให้กับหน่วยงานที่ทำหน้าที่ใกล้ชิดกับประชาชน นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมประชุมเห็นว่าในปัจจุบันภาครัฐมีกฎหมายที่เพียงพอต่อการป้องกันอันตรายต่อสุขภาพได้ แต่ยังมีปัญหาเรื่องการบังคับใช้ค่อนข้างมาก เช่น กฎหมายเรื่องการควบคุมความปลอดภัยในอาหารซึ่งในปัจจุบันยังไม่ได้มีการบังคับใช้และตรวจสอบผลของกฎหมายอย่างจริงจัง ทั้งนี้สิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การดำเนินงานโดยภาครัฐประสบความสำเร็จคือนักการเมืองที่มีคุณภาพ มีความสามารถในการบริหาร และไม่ทุจริต

ผู้เข้าร่วมประชุมเสนอให้มีการรณรงค์เรื่องภาวะโรคเรื้อรังซึ่งจะเป็นปัญหาสำคัญในอีก 20 ปีข้างหน้า ให้กับเยาวชนซึ่งเป็นกำลังสำคัญในอนาคตควรจะทำให้ความรู้เรื่องภาวะโรคเรื้อรังเพื่อให้เกิดความตระหนักและทำกิจกรรมเพื่อลดปัญหาโลกร้อน

คำถามที่ 3 สมมติว่า ฟรังก์นี้คุณได้รับการแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรีของประเทศไทย โดยมีวาระ 10 ปี และในช่วงเวลานี้มีความมั่นคงทางการเมืองสูง (รัฐบาลมีเสียงข้างมากในสภา ไม่มีการปฏิวัติ และไม่มีเหตุการณ์ที่ทำให้ต้องยุบสภา) รัฐบาลจะมีนโยบายอะไรบ้างเพื่อให้คนไทยมีสุขภาพดีขึ้นในอีก 20 ปีข้างหน้า

เมื่อมีอำนาจที่มีความมั่นคงผู้เข้าร่วมประชุมเสนอแนะให้มีการพัฒนาในประเด็นดังต่อไปนี้

1. การศึกษา ควรให้ความสำคัญกับทรัพยากรมนุษย์มากกว่าเรื่องรายได้ โดยให้ความสำคัญกับระบบการศึกษาที่ดีเพื่อทำให้คนมีคุณภาพ ซึ่งจะช่วยพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ และทำให้ปัญหาอื่นๆ ลดลงตามลำดับ

2. การเกษตร ควรให้เกษตรกรไทยมีความเป็นอยู่ที่ดี และมีรายได้สูงทัดเทียมกับอาชีพอื่น

3. สิ่งแวดล้อม ควรมีการพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในสภาพดี สะอาด เพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยว การแก้ไขปัญหาการจราจรเช่น การวางผังเมืองให้กรุงเทพเป็นเวนิซ

4. การบริหารงานราชการ ควรมีระบบสรรหาและคัดเลือกคนที่มีความสามารถสูงเข้ามาทำงานราชการ และสร้างกลไกเพื่อขจัดปัญหาการทุจริต มีกฎหมายที่เข้มงวดและบังคับใช้อย่างจริงจัง เช่น หากพบการทุจริตให้ลาออกทันที

หรือ ให้มีการใช้กฎหมายขึ้นเด็ดขาดกับผู้ผลิตสินค้าที่หลอกลวงผู้บริโภคหรือโรงงานอุตสาหกรรมที่ทำลายสิ่งแวดล้อม เนื่องจากหากสามารถกำจัดผู้ผลิตเหล่านั้นจะทำให้ลดอัตราการป่วยของประชากรไทย นอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐควรใช้หลักฐานทางวิชาการทั้งในและต่างประเทศประกอบการพัฒนาโยบาย และใช้ศิลปะในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อให้เกิดการยอมรับ

5. ปัจจัยเสี่ยง ให้ความสำคัญกับการควบคุมปัจจัยเสี่ยงต่างๆ ที่ทำให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ เช่น สุรา บุหรี่ หรือน้ำอัดลม เพื่อสร้างสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมให้มีสุขภาพที่ดี

6. การบริการสุขภาพภาครัฐควรมีการปรับปรุงระบบการให้บริการให้มีความรวดเร็วและเพียงพอกับความต้องการ โดยควรจัดหาบุคลากรให้มีจำนวนเพียงพอต่อผู้มารับบริการ เพื่อไม่ให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินการ และประชาชนจ่ายค่ารักษาพยาบาลร่วมกับรัฐบาล เพื่อไม่ให้เกิดการใช้บริการโดยไม่จำเป็นและเข้าใจเรื่องสิทธิที่มาพร้อมกับหน้าที่ นอกจากนี้ภาครัฐควรมีระบบจูงใจ เช่น ให้ส่วนลดภาษีกับประชาชน ทั้งนี้ภาครัฐควรมีมาตรการเพื่อจัดการปัญหาเรื่องความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของบุคลากรในภาครัฐและเอกชน เพื่อเป็นการป้องกันการออกจากภาครัฐของบุคลากรด้านสุขภาพ ในด้านการบริหารงานสาธารณสุขนั้น กระทรวงสาธารณสุขควรทำงานร่วมกับกระทรวงอื่นๆ และมีการกระจายอำนาจไปสู่ชุมชนเพื่อให้คนในชุมชนคัดเลือกผู้นำที่มีวาระการทำงานที่เหมาะสม ผู้เข้าร่วมประชุมยังเสนอให้โรงพยาบาลเอกชนที่มีรายได้สูงจัดสรรบริการบางส่วนให้กับผู้ที่มีรายได้น้อย

คำถามที่ 4 สมมติว่าในอีก 20 ปีข้างหน้า ประเทศไทยมีปัญหาเศรษฐกิจถดถอยอย่างรุนแรง รัฐบาลจำเป็นต้องตัดงบประมาณด้านสุขภาพลง ซึ่งมีผลกระทบต่อปริมาณและคุณภาพของบริการ คุณคิดว่าสวัสดิการสุขภาพที่จัดโดยภาครัฐอย่างไรที่ยอมรับได้

ผู้เข้าร่วมประชุมให้ความเห็นว่าไม่ควรลดสวัสดิการสุขภาพลงจากเท่าที่มีอยู่ในปัจจุบัน ควรพิจารณางบประมาณที่ไม่จำเป็นของกระทรวงอื่นๆ ก่อน และจัดสรรเงินส่วนดังกล่าวแก่การสนับสนุนระบบสุขภาพ อย่างไรก็ตามหากมีความจำเป็นที่ต้องตัดงบประมาณ ควรลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นออกไป เช่น ควรใช้ยาสามัญ (generic drug) แทนการใช้ยาต้นแบบ (original drug) ในกรณีที่รุนแรงที่สุดควรพิจารณาให้ตัดสวัสดิการรักษายาบาลเพื่อยืดชีวิตแต่ไม่เพิ่มคุณภาพชีวิตและไม่สนับสนุนค่ายาที่ให้เพื่อการรักษาอาการ หรือให้ประชาชนร่วมจ่ายซึ่งเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ภาครัฐและทำให้ประชาชนตระหนักถึงต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการรักษาพยาบาล

ผู้เข้าร่วมประชุมให้ความเห็นว่าควรเปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาสเนื่องจากปัจจุบันค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพสูงเกินกว่าที่ควรจะเป็น ควรส่งเสริมให้คนออกกำลังกาย ใช้สมุนไพรในการรักษาหรือมีทางเลือกอื่นๆ ที่ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน ผู้เข้าร่วมบางท่านเห็นว่าควรสนับสนุนให้กับคนที่บาดเจ็บหรือคนที่เมื่อหายแล้วจะสามารถกลับไปทำงานให้กับประเทศได้ต่อไป แต่บางท่านเห็นว่าควรให้สวัสดิการแก่เด็ก คนชรา คนพิการ และคนจน เนื่องจากขาดโอกาสและมีรายได้น้อย นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมประชุมให้ข้อเสนอแนะว่ารัฐบาลสะสมงบประมาณไว้ใช้ยามฉุกเฉิน ไม่ควรรอให้เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ รัฐบาลใช้คนที่มีความสามารถผนวกกับการมีส่วนร่วมจากประชาชนเพื่อวางแผนและส่งเสริมและป้องกันสุขภาพ โดยจัดกลุ่มสวัสดิการเป็น 4 กลุ่มตามมิติของความเร่งด่วนและความสำคัญ

ปิดการประชุมเวลา 12.30 น.

อินทิรา ยมาภัย

ผู้สรุปรายงานการประชุม

ทรงยศ พิลาสันต์

ผู้ตรวจรายงานการประชุม

รายงานการประชุมระดมสมอง

เพื่อพัฒนาภาคีระบบสุขภาพที่คนไทยต้องการในอีก 20 ปีข้างหน้า

ในโครงการ “จัดลำดับความสำคัญของงานวิจัยด้านสุขภาพสำหรับประเทศไทย”

วันจันทร์ที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2556 เวลา 13.30-16.30 น.

ณ ห้องลาวู ชั้น 25 โรงแรมสยาม แอท สยาม ดีไซด์ โฮเทล แอนด์ สปา กรุงเทพมหานคร

เริ่มประชุม เวลา 13.45 น.

นพ.สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ ประธานการประชุม กล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมและชี้แจงวัตถุประสงค์การประชุม หลังจากนั้น ดร. อินทรา ยมาภัย แนะนำโครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ (HITAP) และนำเสนอที่มาและวัตถุประสงค์ของโครงการจัดลำดับความสำคัญของงานวิจัยด้านสุขภาพสำหรับประเทศไทย หรือ โครงการมองไกล วิจัยสุขภาพ พร้อมทั้งชี้แจงขั้นตอนการประชุม และประธานฯ ขอให้ผู้เข้าร่วมประชุมอภิปรายและแสดงความคิดเห็นใน 4 คำถาม ซึ่งที่ประชุมได้อภิปรายและแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง สรุปได้ ดังต่อไปนี้

คำถามที่ 1 เพื่อให้ตัวคุณเองและลูกหลานของคุณ มีสุขภาพดีในอนาคตอีก 20 ปีข้างหน้า คุณมีข้อเสนอให้ หน่วยงานในภาครัฐ ภาคเอกชน NGOs และ/หรือ ประชาชนทั่วไปทำอะไรบ้าง

1. ปรับปรุงการบริการสุขภาพภาครัฐ

ภาครัฐควรจัดให้มีการบริการสุขภาพภาครัฐที่ทั่วถึง ประชาชนเข้าถึงบริการได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว มีระบบให้คำปรึกษาเบื้องต้นที่มีความน่าเชื่อถือ เช่น การรับยารักษาโรคเรื้อรังที่ไม่ต้องไปรับที่โรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลในระดับตติยภูมิหรือโรงเรียนแพทย์ การให้คำปรึกษาเวลาเกิดเหตุฉุกเฉินที่น่าเชื่อถือ และการให้บริการต้องเท่าทันปัญหาสุขภาพที่มีในขณะนั้น รวมถึงให้พิจารณาการรักษาในระยะสุดท้ายที่จะไม่ทำให้เกิดการล้มละลาย นอกจากนี้การบริการสุขภาพประชาชนของเจ้าหน้าที่ภาครัฐต้องไม่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำ ไม่เท่าเทียมกัน ทั้งนี้การพัฒนานโยบายด้านสุขภาพอาจพิจารณาตามช่วงอายุของประชาชน ได้แก่ ผู้สูงอายุต้องการอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำให้เกิดสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดี มีกลไกที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุที่ยังสร้างประโยชน์ให้สังคมได้สามารถทำงานได้ หากมีสุขภาพก็สามารถเข้าถึงบริการสุขภาพได้ง่าย คนในวัยผู้ใหญ่ไม่ถูกช่วยด้วยสินค้าและบริการทางการแพทย์ที่ฟุ่มเฟือย เด็กได้รับการดูแลเอาใจใส่ในเรื่องพัฒนาการ โดยเฉพาะในช่วงอายุที่เด็กมีพัฒนาการที่ดีที่สุด (3-6 ปี) แต่กลับเป็นช่วงอายุที่ไม่มีใครดูแลอย่างจริงจัง

2. การกระจายอำนาจภาครัฐจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น

การบริหารของภาครัฐโดยเฉพาะกระทรวงสาธารณสุขควรมุ่งเน้นไปที่คนในชุมชน เนื่องจากเป็นจุดเริ่มต้นของการแก้ปัญหา ก่อนที่จะไปสู่การบริการสุขภาพในระดับสูงต่อไป อาจดำเนินการได้โดยการกระจายอำนาจภาครัฐจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น พัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่นให้สามารถพึ่งพาตนเองในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพในพื้นที่ได้โดยไม่ต้องรอการดำเนินงานจากส่วนกลาง เนื่องจากส่วนกลางไม่สามารถควบคุมดูแลปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นเหล่านั้นได้ทันที

3. การบูรณาการการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ

การมีสุขภาพที่ดีเป็นสิทธิของประชาชนที่ควรได้ และต้องการความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ภาครัฐควรแก้ปัญหาสุขภาพที่ต้นเหตุของปัญหามากกว่าการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ โดยบูรณาการการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ ในการแก้ไขปัญหา

เนื่องจากที่ผ่านมาแนวทางการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงานไม่ไปในทิศทางเดียวกันและดำเนินงานแยกส่วน นอกจากนี้ควรมีการดูแลสื่อสารสนเทศที่เป็นโทษต่อประชาชน

4. การดูแลสุขภาพจิตของประชาชน

ภาครัฐควรให้ความสำคัญกับสุขภาพจิตให้มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการให้ความรู้ในโรงเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาลที่จะเป็นผู้ใหญ่ในอนาคตต่อไป การดูแลสุขภาพจิตตนเองในกลุ่มประชาชนทั่วไป รวมถึงการให้บริการด้านสุขภาพจิตในผู้สูงอายุที่กำลังจะกลายเป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งผู้สูงอายุในปัจจุบันต้องการการดูแลมากกว่าเมื่อก่อนเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครัวเรือนไทยจากครัวเรือนขยายเป็นครัวเรือนเดี่ยวทำให้ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ถูกทอดทิ้ง ในขณะที่ผู้สูงอายุหลายคนยังสามารถทำประโยชน์ให้กับสังคมได้ จึงควรมีกองทุนดูแลสุขภาพจิตของผู้สูงอายุเหล่านี้

5. การกำกับดูแลการดำเนินธุรกิจที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน

ภาคเอกชนจะเข้ามามีผลกระทบในประเทศไทยมากขึ้นในอีก 20 ปีข้างหน้า ในรูปของโครงการพัฒนาต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ แม้ว่าปัจจุบันมีกฎหมายข้อบังคับที่ภาคเอกชนต้องทำการศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากโครงการเหล่านี้ (Environmental/Health Impact Assessment) แต่การดำเนินงานไม่ตรงกับความเป็นจริง ดังนั้นต้องปรับให้ภาคเอกชนทำธุรกิจโดยยึดหลักสิทธิมนุษยชนและต้องมีระบบชดเชยที่เหมาะสมในกรณีที่มีการดำเนินธุรกิจส่งผลกระทบต่อชุมชน เพื่อการพัฒนาที่มั่นคง ยั่งยืนและเป็นธรรม ทั้งนี้ต้องมีกำหนดมาตรฐานของมลพิษหรือผลกระทบที่จะเกิดขึ้นที่เป็นที่ยอมรับของภาคเอกชนและชุมชน

6. การรู้เท่าทันด้านสุขภาพของประชาชน

ภาครัฐ NGOs และนักวิชาการ เป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้สังคมไทยมีการสร้างความรู้และสร้างแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้และเข้าถึงง่าย เพื่อให้เกิดสังคมไทยความเข้าใจ ถึงหลักการ เหตุผล ทำให้สามารถแก้ไข/เผชิญกับปัญหา ซึ่งจะช่วยให้ภาคประชาชนมีความตื่นตัวในการรับข้อมูลข่าวสารเพื่อให้รู้เท่าทัน มีความเข้าใจที่ถูกต้อง และสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายได้

7. การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการสร้างระบบสุขภาพที่พึงประสงค์

ทุกภาคส่วนควรร่วมกันสร้างระบบสุขภาพที่พึงประสงค์ในอีก 20 ปีข้างหน้า โดยภาครัฐควรปรับระบบคิดในการกำหนดนโยบายโดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นมากขึ้นไม่ใช่นโยบายที่มาจากความคิดเห็นจากคนใน ส่วนกลาง โดยเฉพาะองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีความใกล้ชิดกับประชาชนมาก ทั้งการรณรงค์ ทางสุขภาพและการตัดสินใจเชิงนโยบายด้านสุขภาพ เพื่อให้การรณรงค์หรือการตัดสินใจนั้นตรงตามความต้องการของประชาชนและเกิดประโยชน์ต่อประชาชนส่วนใหญ่อย่างแท้จริง

คำถามที่ 2 สมมติว่า พรุ่งนี้คุณกลายเป็นมหาเศรษฐี 1 ใน 10 ของคนที่รวยที่สุดในโลก คุณมีเงินเหลือมากมายและอยากใช้เงินส่วนหนึ่งช่วยเหลือสังคม คุณจะใช้เงินนั้นอย่างไรหรือทำอะไร เพื่อให้คนไทยมีสุขภาพดีขึ้นในอีก 20 ปีข้างหน้า

1. การพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารและการสื่อสารด้านสุขภาพ

พัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารและการสื่อสารในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นวิทยุหรือโทรทัศน์ชุมชน โดยไม่ให้สื่อเหล่านี้เป็นเครื่องมือที่เอื้อประโยชน์ต่อนายทุนหรือนักการเมือง อาจจะมีผลดีสื่อผ่าน social media เพื่อสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาขีดความสามารถของคนในชุมชน โดยประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลทั้งเรื่องของสุขภาพและไม่ใชสุขภาพ ซึ่งจะทำให้ประชาชนสามารถดูแลและปกป้องชุมชนของตนเองได้ หรือสร้างห้องสมุดสุขภาพ (health library) ในทุกพื้นที่ทั่วประเทศไทย เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลด้านสุขภาพ โดยเชื่อมต่อกับระบบแพทย์ประจำบ้าน (family doctor) ที่มีฐานข้อมูลสุขภาพของ

สมาชิกในครอบครัวทุกคน เป็นเสมือนบันทึกสุขภาพ สำหรับทั้งคนไทยและชาวต่างชาติที่เข้ามาอาศัยในประเทศไทย เพื่อรองรับการเปิดเสรีทางการค้า (AEC) นอกจากนี้จะลงทุนสร้างฐานข้อมูลขนาดใหญ่เพื่อเก็บข้อมูลสุขภาพของประชาชน เนื่องจากการดูแลสุขภาพเป็นเรื่องปัจเจกบุคคล ดังนั้นบุคคลควรจะมีข้อมูลสุขภาพของตนเอง (health personal data) ตั้งแต่แรกเกิด บรรจุไว้ในบัตรประจำตัวประชาชน (identity card) หรือ ATM สุขภาพ ที่สามารถบอกถึงในระดับพันธุกรรม โดยการรับบริการตรวจสุขภาพพื้นฐานสามารถทำได้ในร้านสะดวกซื้อที่มีกระจายอยู่ทั่วประเทศ (personal checker) และมีการเชื่อมโยงข้อมูลกับบัตร ATM สุขภาพ เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลสุขภาพของตนเองและเข้าถึงบริการสุขภาพได้ง่าย และหากตรวจพบความเสี่ยงด้านสุขภาพ จะมีระบบแนะนำ ให้คำปรึกษาในการแก้ไขปัญหา (e-doctor) รวมถึงแนะนำรายชื่อแพทย์ที่สามารถตรวจวินิจฉัยต่อได้ (e-recommend) เพื่อให้เกิดความสะดวกในการรับบริการโดยไม่จำเป็นต้องเดินทางไปโรงพยาบาลในโรคที่ไม่รุนแรง

2. การปรับปรุงระบบการศึกษา

จัดทำระบบการศึกษาในชุมชน ให้ประชาชนมีวิถีคิด เรียนรู้และเข้าใจเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพ ที่คำนึงถึงทัศนคติของความเป็นคน คุณธรรม สิทธิต่างๆ และมนุษยธรรม โดยอาจจัดทำประมวลสารานุกรมด้านสาธารณสุขรวบรวมทั้งการป้องกัน การรักษา สิ่งแวดล้อม รวมถึงภัยพิบัติต่างๆ และกระจายสารานุกรมดังกล่าวไปตามโรงเรียนต่างๆ นอกจากนี้ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพด้านการบริการสุขภาพของเยาวชน โดยอาจตั้งองค์กรสาธารณะด้านสุขภาพที่ไม่หวังผลกำไรในจังหวัดต่างๆ โดยเฉพาะจังหวัดที่ยากจน ที่เน้นการมีส่วนร่วมจากเยาวชน มีการฝึกฝนเยาวชนให้รู้และสามารถให้บริการสุขภาพพื้นฐานได้ คล้ายกับการฝึกลูกเสือ (ลูกเสือด้านสุขภาพ) เพื่อปลูกจิตสำนึกในการบริการสุขภาพและยังสามารถทำงานทดแทนกำลังคนด้านสุขภาพในจังหวัดที่ขาดแคลนกำลังคนได้อีกด้วย

3. สนับสนุนการศึกษาและให้ทุนสนับสนุนโครงการต่างๆ ที่เป็นประโยชน์

สนับสนุนบุคลากรที่มีความสามารถและไว้วางใจได้ นำเงินไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม รวมถึงลงทุนสร้างคนให้ได้ผู้นำรุ่นใหม่ที่เป็นผู้นำความคิด ที่มีความรู้ความสามารถเชิงวิชาการและเข้าใจความทุกข์ความเดือดร้อนของประชาชนเป็นอย่างดี ให้กลุ่มคนเหล่านี้มาสร้างประโยชน์ในสังคม โดยมีจุดมุ่งหมายหลักคือการลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในระบบสุขภาพ

คำถามที่ 3 สมมติว่า พรุ่งนี้คุณได้รับการแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรีของประเทศไทย โดยมีวาระ 10 ปี และในช่วงเวลานี้มีความมั่นคงทางการเมืองสูง (รัฐบาลมีเสียงข้างมากในสภา ไม่มีการปฏิวัติ และไม่มีเหตุการณ์ที่ทำให้ต้องยุบสภา) รัฐบาลจะมีนโยบายอะไรบ้าง เพื่อให้คนไทยมีสุขภาพดีขึ้นในอีก 20 ปีข้างหน้า

1. ปฏิรูประบบการศึกษา

ปฏิรูประบบการศึกษาให้สอดคล้องกับมิติทางสังคมของประเทศไทย ที่สนับสนุนให้ประชาชนสามารถประกอบอาชีพในชุมชนที่ตนอยู่อาศัยได้อย่างพอเพียง แทนที่จะไปประกอบธุรกิจในเมืองที่มุ่งเน้นความมั่งคั่ง รวมถึงพัฒนานโยบายด้านการศึกษาสำหรับบุคลากรด้านสุขภาพให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันทั่วประเทศ โดยปรับหลักสูตรให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย ลดการพึ่งพาระบบการศึกษาจากต่างประเทศ

2. ปฏิรูประบบราชการ

ระบบราชการควรมุ่งเน้นการปกป้องสิทธิเพื่อสุขภาพของประชาชน เพราะระบบราชการเป็นตัวแปรที่สำคัญในเรื่องสิทธิและสุขภาพ เช่น การดูแลสิ่งแวดล้อม การจัดสรรทรัพยากร โดยแก้ไขทั้งในเชิงจิตสำนึก (ในเชิงอำนาจ การอยู่เหนือประชาชน) และการทำงานของข้าราชการที่รู้ว่าสิ่งใดเป็นหน้าที่ของราชการหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สร้างทัศนคติในการให้บริการประชาชน ทำงานเพื่อประชาชนแทนที่ทำงานเพื่อหัวหน้า โดยการทำงานต้องยึดหลักธรรมาภิบาลในการจัดการของภาครัฐ

โปร่งใส และยึดหลักสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการทำงานต้องมีเจ้าภาพในการดำเนินงานแต่ละงานที่ชัดเจน แต่ให้ท้องถิ่นทำงานดูแลตัวเองได้อย่างยืดหยุ่น รวมถึงทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือภาคประชาชนต้องทำงานเชื่อมโยงเป็นองค์รวมเพื่อทำให้เกิดสุขภาวะของประชาชน ทั้งนี้กระบวนการกำหนดนโยบายต้องคำนึงถึงงบประมาณที่จะได้กับให้มีความสมดุลกัน

3. กระจายอำนาจจากภาครัฐสู่ท้องถิ่น

กระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ต้องให้ท้องถิ่นรู้หน้าที่และอำนาจของตนเองว่าต้องทำอะไรบ้างและกระจายงบประมาณไปในพื้นที่มากกว่าการให้งบประมาณไว้ในส่วนกลาง โดยภาครัฐในส่วนกลางมีหน้าที่สนับสนุนการทำงานและพัฒนาขีดความสามารถของหน่วยงานส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถตัดสินใจและดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่นเองได้ นอกจากนี้ควรมีนโยบายที่สนับสนุนให้ประชาชนมีความเป็นหุ้นส่วนสุขภาพซึ่งกันและกัน เพื่อเป็นรากฐานในท้องถิ่นให้สามารถพึ่งพาและช่วยเหลือกันและกันในเรื่องสุขภาพ ช่วยลดปัญหาพื้นฐานด้านสุขภาพต่างๆ และท้องถิ่นเข้มแข็ง เป็นที่พึ่งของประชาชนได้จริง

4. ปฏิรูประบบสาธารณสุข

ออก พ.ร.บ.ปฏิรูประบบสาธารณสุข โดยมุ่งเน้น 1) สร้างความเข้มแข็งให้ท้องถิ่น อย่างน้อยใน 3 เรื่อง ได้แก่ สุขภาพ การศึกษา และอาชีพ (ประชาชนมีงานทำ) ซึ่งต้องมีการเชื่อมโยงและส่งเสริมกันและกัน 2) ปฏิรูประบบการเงินการคลัง โดยเฉพาะการได้มาของเงินที่อาจจะพิจารณาช่องทางอื่นๆ นอกเหนือจากเงินที่ได้มาจากภาษีเงินได้ของประชาชน และ 3) ประชาชนเข้าถึงข้อมูลด้านสุขภาพโดยมีหน่วยงานทำหน้าที่สื่อสารข้อมูลต่างๆ ให้กับภาคประชาชน เพื่อให้ประชาชนต้องรู้เท่าทันและตื่นตัวในเรื่องสุขภาพ นอกจากนี้ระบบประกันสุขภาพควรมีระบบเดียว และบุคลากรทางการแพทย์มีจำนวนที่เพียงพอต่อความต้องการ ทั้งนี้ต้องไม่พลปัญหาการตกงานของบุคลากรทางการแพทย์ในขณะที่จำนวนบุคลากรทางการแพทย์ในระบบไม่เพียงพอ

5. ปรับปรุงการบังคับใช้กฎหมาย

ลดกฎหมายที่ไม่มีความจำเป็นออกไป และปรับปรุงการบังคับใช้กฎหมายที่จำเป็นให้มีความเข้มแข็ง เช่น กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม กฎหมายเกี่ยวกับการจัดฐานทรัพยากร (ป่า ลุ่มน้ำ แร่) และกฎหมายที่เอื้อต่อการจัดตั้งกองทุนต่างๆ เพื่อทำประโยชน์ให้กับประชาชน โดยคำนึงถึงสิทธิชุมชนไม่ใช่เพื่อระบบทุน เพื่อช่วยภาคประชาชนในการทำงานพัฒนาประเทศได้ นอกจากนี้ภาครัฐต้องควบคุมการเข้าถึงสิ่งที่มีโทษต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนโดยเฉพาะเยาวชน เช่น ปัญหาการสูบบุหรี่ ดื่มสุรา และปัญหายาเสพติด ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพของเยาวชน โดยการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ลดกฎหมายที่ไม่จำเป็น รวมถึงควบคุมการดำเนินธุรกิจที่มีผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนไม่ให้เข้ามามีบทบาทในสังคมหรือสนับสนุนการทำงานของภาครัฐ และที่สำคัญต้องไม่มีการทุจริตหรือมีผลประโยชน์ทับซ้อนแต่ให้มองที่ประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก

6. การบริหารจัดการด้านสุขภาพ

จัดระบบประเมินความเสี่ยงของแผนงานต่างๆ ของภาครัฐ เช่น ประเมินความเสี่ยงทางจราจรในทุกพื้นที่ เพื่อลดการสูญเสียชีวิตและความพิการ ประเมินความเสี่ยงด้านอาหารตั้งแต่กระบวนการผลิตซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพโดยตรง และประเมินความเสี่ยงต่อมลภาวะต่างๆ ที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น รวมถึงสื่อสารความเสี่ยงดังกล่าวให้ประชาชนทราบและมีมาตรการแก้ไขปัญหอย่างจริงจัง รวมทั้งมีการสื่อสารข้อมูลสาธารณะอื่นๆ ที่มีกลุ่มเป้าหมายคือประชาชนให้ได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง และจะเกิดความตระหนักเรื่องการดูแลสุขภาพที่ดี นอกจากนี้ควรปรับโครงสร้างของระบบสุขภาพให้เล็กลงเพื่อให้การบริการสุขภาพเข้าถึงประชาชนมากขึ้น เช่น ในระดับตำบลหรืออำเภอ ควรปรับลดขนาดกระทรวงสาธารณสุขให้เป็นกระทรวงสาธารณสุขที่เล็กที่สุดในโลก ซึ่งอาจจะกำหนดเป้าหมายการลดขนาดของกระทรวงสาธารณสุขเป็นระยะสั้น กลาง ยาว

คำถามที่ 4 สมมติว่า ในอีก 20 ปีข้างหน้า ประเทศไทยมีปัญหาเศรษฐกิจถดถอยอย่างรุนแรง รัฐบาลจำเป็นต้องตัดงบประมาณด้านสุขภาพลง ซึ่งมีผลกระทบต่อปริมาณและคุณภาพของบริการ คุณคิดว่าสวัสดิการสุขภาพที่จัดโดยภาครัฐอย่างไรที่ยอมรับได้

1. สนับสนุนการดูแลสุขภาพตนเองของประชาชน

สนับสนุนการดูแลสุขภาพตนเองให้มากที่สุด และทำให้ประชาชนสามารถตัดสินใจด้วยตัวเองได้ว่าควรจะเข้ารับบริการสุขภาพกับบุคลากรด้านสุขภาพหรือไม่ และทำให้ประชาชนตระหนักในการรักษาสุขภาพของตนเองและลดความเสี่ยงที่ทำลายสุขภาพของตนเอง

2. การบริหารจัดการบริการด้านสุขภาพ

หลักประกันสุขภาพควรอยู่บนหลักของการสร้างความเสมอภาค เท่าเทียมกันในการรับบริการสุขภาพของประชาชน โดยเฉพาะกองทุนสวัสดิการรักษายาบาลของข้าราชการที่ได้รับประโยชน์มากกว่ากองทุนอื่นๆ รวมถึงการใช้จ่ายที่ควรเท่าเทียมกัน โดยดำเนินการรวม 3 กองทุนสุขภาพเข้าด้วยกัน โดยหน่วยงานที่บริหารจัดการกองทุนต้องมีระบบการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพและคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะเป็นหลัก ลดการสูญเสียที่ไม่จำเป็น เช่น การยึดชีวิตที่ไม่มีคุณภาพชีวิต ให้คงเหลือเพียงสิทธิขั้นพื้นฐานที่จำเป็นในทุกโรคตรงตามข้อบ่งชี้ทางการแพทย์จริงๆ และคิดถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับประเทศชาติ รวมถึงการลดต้นทุนการรักษาบางประเภท เช่น ส่งเสริมการใช้อุปกรณ์ทางการแพทย์ที่สามารถผลิตได้ในประเทศไทยซึ่งมีคุณสมบัติเหมือนกันหรือไม่เห็นความแตกต่างกันมากแต่ราคาถูกกว่า หรือไม่ใช้อุปกรณ์ทางการแพทย์นำเข้าจากต่างประเทศที่มีราคาแพง

3. แก้ไขปัญหาที่เป็นประเด็นทางการเมือง

แก้ปัญหาที่เป็นประเด็นทางการเมือง เช่น การควบคุมค่าใช้จ่ายของระบบสวัสดิการข้าราชการซึ่งเป็นระบบที่มีค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพสูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับอีกสองระบบ จะต้องมีขั้นตอนในการดำเนินงาน ควรคิดทางออกในการแก้ไขปัญหาทางเทคนิคก่อน ซึ่งควรเป็นทางออกที่ได้รับการยอมรับจากกลุ่มข้าราชการ แล้วจึงนำไปปฏิบัติในระยะยาว นอกจากนี้ต้องลดการรั่วไหลของงบประมาณและจัดการทุจริตคอร์รัปชันอย่างจริงจัง ต้องไม่มีการทุจริตคอร์รัปชัน

4. ประเด็นอื่นๆ

รัฐบาลควรหาแนวทางกระตุ้นให้ประชาชนออมเงินไว้ใช้ในยามสูงอายุ โดยใช้มาตรการด้านภาษีเป็นแรงจูงใจให้คนออมเงินเพื่อใช้เงินออมในปัจจุบันให้ถูกนำไปใช้จ่ายเกี่ยวกับสุขภาพในอนาคตต่อไป ซึ่งควรทำงานร่วมกับกระทรวงการคลัง โดยความเป็นไปได้น่าจะเป็นการบริหารจัดการหาเงินเพื่อใช้จ่ายในอนาคตมากกว่าการลดสิทธิประโยชน์

อย่างไรก็ตามผู้เข้าร่วมประชุมเห็นว่าหากต้องตัดงบประมาณของประเทศในภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจ งบประมาณสาธารณสุข น่าจะเป็นเรื่องสุดท้ายที่โดนตัด อย่างไรก็ตามต้องมีการอธิบายปัญหาที่เกิดจากวิกฤติเศรษฐกิจให้ประชาชนได้ทราบ เพื่อหาทางออกร่วมกัน และต้องมีการจัดลำดับความสำคัญของงานสาธารณสุขที่จำเป็นต้องดำเนินการแม้ในภาวะวิกฤติ เช่น เรื่องของการแพทย์ฉุกเฉินน่าจะมีความสำคัญมากที่สุดไม่ควรตัดงบประมาณ ในขณะที่การรักษาแบบประคับประคองที่ดำเนินการได้เองที่บ้านก็สามารถปรับลดงบประมาณได้

เมื่อไม่มีผู้เข้าร่วมประชุมอภิปรายในประเด็นอื่นใดอีก ประธานฯ กล่าวสรุปประเด็นที่ได้จากการประชุมและกล่าวปิดประชุม

ปิดประชุมเวลา 16.30 น.

ดร.ภญ.ศิตาพร ยังกง

ผู้สรุปรายงานการประชุม

นางสาวพิศพรรณ วีระยิ่งยง

ผู้ตรวจรายงานการประชุม

รายงานการประชุมระดมสมอง

เพื่อพัฒนาฉันทวิสัยทัศน์ระบบสุขภาพที่คนไทยต้องการในอีก 20 ปีข้างหน้า

ในโครงการ “จัดลำดับความสำคัญของงานวิจัยด้านสุขภาพสำหรับประเทศไทย”

วันพุธ ที่ 26 เดือน มีนาคม 2556 เวลา 13.30 – 16.30 น.

ณ ห้องลาวู ชั้น 25 โรงแรมสยาม แอท สยาม ดีไซด์ โฮเทล แอนด์ สเปา กรุงเทพมหานคร

เริ่มประชุมเวลา 09.00 น.

นพ.สมศักดิ์ ชุณหรัศมิ์ ผู้ดำเนินการประชุมแจ้งความเป็นมาของโครงการจัดลำดับความสำคัญของงานวิจัยด้านสุขภาพสำหรับประเทศไทย หรือ โครงการมองไกล วิจัยสุขภาพ และ ดร. อินทิรา ยมาภักย์ แนะนำหน่วยงานโครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ (HITAP) และนำเสนอวัตถุประสงค์ของโครงการฯ และวัตถุประสงค์การประชุมระดมสมองเพื่อพัฒนาฉันทวิสัยทัศน์ของระบบสุขภาพที่คนไทยต้องการ โดยผู้เข้าร่วมประชุมอภิปรายและแสดงความคิดเห็นต่อข้อคำถามจำนวน 3 คำถาม ดังนี้

คำถามที่ 1. สมมติว่า... “พรุ่งนี้คุณกลายเป็นมหาเศรษฐี 1 ใน 10 ของคนที่รวยที่สุดในโลก คุณมีเงินเหลือมากมายและอยากใช้เงินส่วนหนึ่งช่วยเหลือสังคม คุณจะใช้เงินนั้นอย่างไรหรือทำอะไร เพื่อให้คนไทยมีสุขภาพดีขึ้นในอีก 20 ปีข้างหน้า”

ผู้เข้าร่วมประชุมได้แสดงความคิดเห็นว่าจะนำเงินนั้นไปใช้ในการ

1. การปรับปรุงระบบการศึกษา

ระบบการศึกษาที่ดีควรเป็นระบบที่สนับสนุนกระบวนการคิด ทำให้เกิดปัญญา สอนให้ประชาชนมีความสามารถในการคิด แยกแยะและไตร่ตรอง เพื่อให้ประชาชนเข้มแข็ง ผู้เข้าร่วมประชุมพิจารณาว่าจะลงทุนในกระบวนการสร้างองค์ความรู้เพื่อให้เกิดระบบการศึกษาที่ดี เพราะปัจจุบันประชาชนมีความเชื่อที่สับสนกันมาโดยไม่ใช้เหตุผล หรือการเชื่อข่าวลือโดยง่าย ทำให้ความคิดไม่เข้มแข็ง ส่งผลต่อระบบความคิดระยะยาว และส่งผลต่อระบบสุขภาพทั้งทางตรงและทางอ้อมในที่สุด ดังนั้นการปรับปรุงระบบการศึกษาเพื่อให้เกิดระบบการศึกษาที่ดีจะทำให้เกิด “สังคมแห่งปัญญาแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน” และทำให้ประชาชนหันมาดูแลสุขภาพมากขึ้น

2. การเข้าถึงสิ่งที่เป็นพื้นฐานที่จำเป็น

การสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนหรือกิจกรรมที่จะทำให้ประชาชนมีปัจจัย 4 คือ อาหาร ยา เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ได้ด้วยตนเอง ซึ่งต้องให้มีการจัดการที่เป็นระบบ ไม่ควรพึ่งพาแต่เทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว และระบบนี้จะทำให้ประชาชนจะสนับสนุนให้ประชาชนมีการดูแลตนเองและสร้างเสริมสุขภาพมากขึ้น ทั้งนี้ควรมีการจัดให้มีสถานบริการสุขภาพ โรงพยาบาลที่มีศักยภาพในการให้บริการด้านสุขภาพใกล้บ้านซึ่งจะทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย ไม่ต้องเสียเวลาเดินทาง หรือใช้เวลารอรับการรักษานานหลายเดือน ซึ่งจะส่งผลต่อการดำเนินไปของโรค ดังนั้นการให้บริการต้องมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้สถานบริการสุขภาพนี้จะให้บริการทั้งการรักษาพยาบาล การสร้างเสริมสุขภาพ การควบคุมและป้องกันโรคที่มีความน่าเชื่อถือ รวมทั้งต้องมีโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการมีสุขภาพที่ดี เช่น สวนสาธารณะ ที่อยู่ใกล้ที่อยู่อาศัย และทุกคนสามารถเข้าถึงอย่างไรก็ตามประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบการบริการขั้นพื้นฐาน ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปแบบของภาษี หรือการสร้างเงื่อนไขให้ประชาชนพึ่งพาตนเอง ทำให้เกิดการให้คุณค่ากับตนเอง เน้นการดำรงชีพอย่างมีคุณค่า และทำงานตามความสามารถของตนเอง ไม่รอการสนับสนุนจากภาครัฐ

3. การสนับสนุนการศึกษาวิจัย

การสนับสนุนงานวิจัยที่นำไปสู่การสร้างเสริมสุขภาพและสุขภาพที่ดีขึ้น ทั้งงานวิจัยเชิงระบบสุขภาพ และการเข้าถึงเป็นธรรม/มีคุณภาพ ซึ่งจะทำให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดี นอกจากนั้นต้องศึกษาวิจัยเพื่อหาว่า “สุขภาพที่ดีของคนไทยคืออะไร” ประชาชนควรจะได้รับอะไรที่เป็นปัจจัยพื้นฐาน (the must) ที่จะทำให้มีสุขภาพที่ดี และความต้องการเพิ่มเติม (Should) คืออะไร จะต้องทำอย่างไรจึงจะไปถึงสิ่งนั้น ซึ่งการได้มาซึ่งสุขภาพที่ดี ควรจะมาจากการหาฉันทมติ นอกจากนี้จะมีการจัดตั้งกองทุนที่ดำเนินกิจกรรมที่จะทำให้ประชาชนมีทัศนคติในการใช้ชีวิตที่ดี และการดำรงชีวิต

4. การปรับปรุงระบบการทำงาน

การทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับระบบสุขภาพต้องมีการจัดลำดับความสำคัญของประเด็นที่ต้องทำ เพราะมีข้อจำกัดเรื่องทรัพยากร และบุคลากร จากนั้นมีศึกษาความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ แบ่งการทำงานตามเป้าหมายเป็นระยะสั้น กลางยาว มีการติดตาม ประเมินผล และการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของสังคม โดยหลักการทำงาน คือต้องมี efficiency, regulation, accountability, transparency , participation (ต้องมี commitment ของระดับการเข้าร่วมตามหน้าที่รับผิดชอบของหน่วยงาน นอกจากนี้มีการสร้างระบบการบริหารจัดการที่ดี ต้องจัดให้มีหน่วยงานที่กำกับติดตามและประเมินผลตลอดทั้งกระบวนการ รวมทั้งใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ในการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรมไม่ตามกระแส ซึ่งจะทำให้เกิดความยั่งยืน และทำให้เกิด “สังคมแห่งปัญญาแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน” นอกจากนี้ควรปรับทัศนคติของผู้ให้บริการสุขภาพ มองเห็นหรือให้บริการผู้รับบริการสุขภาพเป็นผู้มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

5. การสนับสนุนการทำงานของภาครัฐ

จัดตั้งมูลนิธิและกองทุนที่สนับสนุนงานที่ภาครัฐไม่สามารถดำเนินการได้ โดยจะเริ่มที่การทำให้เกิดความเป็นธรรม (equity) ซึ่งในระบบสุขภาพความเป็นธรรมมีทั้งแนวราบและแนวตั้ง เช่น งบประมาณในสถานพยาบาลที่ควรมีการกระจายแบบเท่าเทียม และสนับสนุนให้ประชาชนมีความเข้มแข็งเพื่อเรียกร้องให้เกิดความเป็นธรรม

คำถามที่ 2. สมมติว่า...พรั้งนี้คุณได้รับการแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรีของประเทศไทย โดยมีวาระ 10 ปี และในช่วงเวลานี้มีความมั่นคงทางการเมืองสูง (รัฐบาลมีเสียงข้างมากในสภา ไม่มีการปฏิวัติ และไม่มีเหตุการณ์ที่ทำให้ต้องยุบสภา) รัฐบาลจะมีนโยบายอะไรบ้าง เพื่อให้คนไทยมีสุขภาพดีขึ้นในอีก 20 ปีข้างหน้า

1. การลดช่องว่างระหว่างคนร่ำรวยกับคนยากจน

ระบบสาธารณสุขมีการปรับสถานีนามัยให้เป็นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล และเพื่อให้รองรับการให้บริการสาธารณสุขในพื้นที่ห่างไกล (peripheral) ควรมีการสร้างโรงพยาบาลในพื้นที่เหล่านั้น โดยไม่สร้างโรงพยาบาลในกรุงเทพมหานครเพิ่มเติม นอกจากนี้ควรปรับให้มีการดูแลรักษาพยาบาลในระดับเขตที่มีศักยภาพการให้บริการเช่นเดียวกับโรงพยาบาลในกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้เป็นการส่งเสริมให้เกิดความเป็นธรรมในระบบสุขภาพ นอกจากนี้ปัจจุบันประเทศไทยมีนโยบายส่งเสริมให้ชาวต่างชาติที่มีอำนาจในการจ่ายเข้ารับบริการด้านสุขภาพในประเทศ ในขณะที่บุคลากรทางการแพทย์ในประเทศมีไม่เพียงพอต่อการให้บริการประชาชนในประเทศ ดังนั้นควรจำกัดการให้บริการรักษาพยาบาลชาวต่างชาติ เพื่อให้คนไทยได้รับการบริการที่ดีและมีสุขภาพที่ดีก่อนที่จะรักษาพยาบาลชาวต่างชาติ

2. การปรับปรุงระบบการศึกษา

ในปัจจุบันระบบการศึกษาเป็นแบบจากที่สั่งสอน และอยู่กับมายาคติ ฝังงาย เชื่อข่าวลือ ควรลดการสอนให้นักเรียนเรียนเปลี่ยนจากการท่อง เป็นการพัฒนาความคิด

3. การปรับปรุงระบบการเมืองการปกครอง

ระบบการเมืองการปกครอง ควรมีการกระจายอำนาจ ไม่รวมศูนย์อำนาจ อาจจะมีการกระจายอำนาจแบบ Area Function Participation (AFP) โดยที่ประชาชนมีสิทธิที่จะเลือกผู้บริหารในชุมชนหรือเมืองของตนเอง เพื่อลดการคอร์รัปชัน กระจาย การเจริญไปยังส่วนภูมิภาค และสร้างความเป็นธรรม โดยหน่วยงานส่วนกลางควรเล็กลง กระทรวงสาธารณสุขควรเล็กลง ควรมีหน้าที่ planning และ monitoring

การทำงานของหน่วยงานภาครัฐ ควรมีการบูรณาการแผนขั้นตอนในการพัฒนาที่นำไปสู่การทำงานด้านสุขภาพให้ชัดเจน ซึ่ง ประเทศไทยมีพื้นฐานในการทำงานที่ดีพอสมควร โดยประเภทของงานแบ่งเป็น 3 ประการ คือ 1) งานประจำ เป็นงานที่มี ผู้รับผิดชอบอยู่แล้ว เช่น การรักษา การส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค แต่ต้องทำงานเป็นเอกภาพ ลดความซ้ำซ้อน หน้าที่ของแต่ละคนหรือแต่ละหน่วยงานให้เป็นไปตามความสามารถในเรื่องนั้น เช่น แพทย์ พยาบาล ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้บริหาร 2) งานเชิงรุก โดยให้ทุกส่วนได้รับความเป็นธรรมเข้าถึง เพื่อให้ผู้ที่ด้อยโอกาส หรือผู้ที่เข้าถึงบริการในปัจจุบันเข้าถึงบริการและมี โอกาสในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง ทั้งนี้ต้องส่งเสริมศักยภาพของบุคคลที่มีศักยภาพดีด้วย และ 3) งานยุทธศาสตร์ ที่จะ นำไปสู่การแข่งขันและเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน ต้องใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ของทุกภาคส่วน จำเป็นที่ต้องบูรณาการ หลายกระทรวง เช่น กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงพาณิชย์ ที่ต้องทำงานไปด้วยกันทั้งหน่วยงานเกี่ยวกับสุขภาพและไม่ใช้ สุขภาพ และต้องทำให้ทุกอาชีพและภาคส่วนมีศักดิ์ศรีทางสังคม

การทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติควรปรับปรุงให้เป็นไปตามวาระของนายกรัฐมนตรี เพื่อให้การพัฒนาประเทศ เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล เพื่อให้มีงบประมาณที่จะใช้ดำเนินงานตามนโยบายที่ประชาชนเลือก โดยการจัดสรร งบประมาณต้องสอดคล้องกับจำนวนประชาชนในพื้นที่ ดังนั้นประชาชนควรมีทะเบียนบ้านตรงกับที่อยู่อาศัย ณ ปัจจุบัน เพื่อให้มีการจัดสรรงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้ประชาชนทุกคนและหน่วยงานต่างๆ ทำหน้าที่ พันธกิจ ของตน เพื่อให้เกิดความเรียบร้อยในสังคม และการออกกฎหมายควรได้รับฉันทามติจากประชาชนหรือผู้ที่มีส่วน เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ตามที่ได้บัญญัติไว้ในกฎหมายนั้น

การทำงานของรัฐบาลต้องมีความโปร่งใสด้านการเงิน การรับสวัสดิการต่างๆ จากรัฐ ประชาชนควรมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อ การบริการด้านสุขภาพหรือสวัสดิการที่รัฐจัดให้ ไม่จำเป็นต้องจ่ายเงินมากแต่ต้องมีส่วนร่วม และรัฐบาลควรจัดสรรและบริหาร ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เป็นประโยชน์ เช่น พื้นที่ที่รัฐเป็นเจ้าของแต่ใช้ประโยชน์ไม่เต็มที่ ควรมีการบริหารจัดการ หรือ การใช้ประโยชน์จากพื้นที่เอกชน โดยการทำให้ Private Own Public (POP) space ในการสร้างพื้นที่สีเขียว

4. การปรับปรุงระบบยุติธรรม

ระบบยุติธรรมควรมีการปฏิรูป ให้มีความเป็นธรรม ผู้กระทำผิดทั้งคนจนและคนรวยต้องได้รับโทษที่เท่าเทียมกัน รวมทั้งควร ปรับปรุงระยะเวลาในการดำเนินคดีให้มีความรวดเร็วมากขึ้น

คำถามที่ 3 สมมติว่าในอีก 20 ปีข้างหน้า ประเทศไทยมีปัญหาเศรษฐกิจถดถอยอย่างรุนแรง รัฐบาลจำเป็นต้องตัด งบประมาณด้านสุขภาพลง ซึ่งมีผลกระทบต่อปริมาณและคุณภาพของบริการ คุณคิดว่าสวัสดิการสุขภาพที่จัดโดยภาครัฐ อย่างไรที่ยอมรับได้

1. การบริหารจัดการบริการด้านสาธารณสุข

การบริหารจัดการกองทุนประกันสังคมและสวัสดิการรักษายาพยาบาลข้าราชการควรมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งจะสามารถ ประหยัดงบประมาณไปได้จำนวนหนึ่งและไม่จำเป็นต้องลดบริการสุขภาพที่จำเป็นที่ถือว่าเป็นพื้นฐาน ไม่นับบริการที่มี ค่าใช้จ่ายสูง ในการให้บริการด้านสาธารณสุข แต่อาจจะมีทางเลือกให้กับคนบางส่วนของสังคมที่มีกำลังใจการจ่ายให้มีส่วน ร่วมจ่าย (co-payment) ในการรับบริการอื่นๆ ที่เป็นพิเศษหรือมีความสะดวกสบาย แต่ไม่มีการใช้อภิสิทธิ์ในการเข้ารับบริการ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม เท่าเทียมกัน และเข้าถึงบริการด้านสาธารณสุข

การบริหารจัดการด้านสาธารณสุขควรได้รับการบูรณาการให้มีเอกภาพ และใช้ทรัพยากรร่วมกัน ซึ่งจะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพบริการด้านสุขภาพ โดยปัจจุบันการให้บริการด้านสาธารณสุขมีหลายหน่วยงานดำเนินการและมีลักษณะกระจัดกระจาย เช่น เอกชน มูลนิธิ ราชการ ทหาร ซึ่งมีการให้บริการน้อยกว่าที่ควรจะเป็น (underutilization) ในการใช้ยา ควรเน้นการใช้ยาที่ผลิตภายในประเทศ หรือยาที่อยู่ในบัญชียาหลักแห่งชาติ จะทำให้ลดความฟุ่มเฟือย และลดการตรวจวินิจฉัย (investigate) ที่ไม่จำเป็น นอกจากนี้ควรสนับสนุนการใช้การแพทย์ทางเลือกที่มีมาตรฐานที่มีอยู่ ทำให้เกิดความประหยัด คุ่มค่า ผู้เข้าร่วมประชุมเห็นว่าการเพิ่มประสิทธิภาพในระบบบริการสุขภาพนี้ไม่ควรรอให้เกิดวิกฤตจึงจะทำ แต่ควรเริ่มทำตั้งแต่ยังไม่เกิดวิกฤต นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้ประชาชนสนใจสุขภาพและดูแลสุขภาพตนเองมากขึ้น มีการสร้างจิตสำนึกในการสร้างเสริมสุขภาพ ลดปัจจัยเสี่ยง และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เป็นผลเสียต่อสุขภาพที่เป็นรูปธรรม เพื่อลดปัญหาปลายทาง โดยการทำงานควรอยู่ในรูปแบบภาคีเครือข่าย และมีระบบการสร้างสุขภาพที่ดีที่ใช้ต้นทุนต่ำ ส่งเสริมระบบแพทย์ประจำบ้าน ที่จะทราบประวัติของแต่ละครอบครัว (พันธุกรรม) ที่ตนเองรับผิดชอบ ตั้งแต่เกิดจนโตของทั้งครอบครัว เพื่อให้เกิดความประหยัดทั้งทรัพยากรและเวลา และมีระบบส่งต่อผู้ป่วยไปรักษาต่อกับแพทย์เฉพาะทางเมื่อจำเป็น ซึ่งจะเป็นการลดความฟุ่มเฟือยที่ต้องไปพบแพทย์เฉพาะทางและลดการใช้ทรัพยากรที่ไม่จำเป็นจากโรงพยาบาลขนาดใหญ่ ซึ่งจะทำให้ระบบมีความมั่นคงและยั่งยืน

2. การกระจายอำนาจ

การสนับสนุนให้มีการกระจายอำนาจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือชุมชนที่มีความพร้อมได้บริหารโรงพยาบาลด้วยตนเอง เพื่อให้การทำงานของโรงพยาบาลสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นหรือชุมชน เช่น โรงพยาบาลบ้านแพ้วที่มีการบริหารผู้แทนจากชุมชน และควรลดขนาดของกระทรวงสาธารณสุข เช่น กรมการแพทย์ ซึ่งเป็นกรมวิชาการที่มีพันธกิจในการสร้างองค์ความรู้ด้านการแพทย์และสื่อสารองค์ความรู้ให้กับสถานพยาบาล แต่ในปัจจุบันองค์ความรู้ต่างๆ ถูกสร้างจากสถานพยาบาล ดังนั้นกรมการแพทย์จึงไม่ได้ทำหน้าที่นี้ จึงควรปรับยุบกรมการแพทย์และนำงบประมาณที่ประหยัดได้มาใช้ในการบริการสุขภาพให้กับประชาชน เช่น ใช้งบประมาณเพิ่มเติมแก่โรงพยาบาลราชวิถี สถาบันเด็กแห่งชาติมหิดลราชินี โรงพยาบาลนพรัตนราชธานี

ประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับระบบสุขภาพ

ในสังคมไทยมีการเรียกร้องสิทธิแต่เข้าใจเรื่องบทบาทหน้าที่ ทำให้ความรู้สึกผิดชอบต่อตนเองและสังคมมีน้อย โดยประชาชนมีการดำรงชีวิตในเชิงสัญลักษณ์มากกว่าการใช้จิตวิญญาณและการมีส่วนร่วม แต่ถ้าทุกคนมีความรู้และจิตสาธารณะ จะทำให้ประเทศไทยดีขึ้น อย่างไรก็ตามในปัจจุบันควรรณรงค์การสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรค ผ่านสื่อและให้สื่อมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบต่อสังคมในการสร้างเสริมองค์ความรู้ด้านสุขภาพ และมีกรรณรงค์ผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่มีอยู่แพร่หลาย โดยทำอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบจะทำให้คนมีจิตสำนึกและมีพฤติกรรมที่เหมาะสม

ในการออกมาตรการต่างๆ ในประเทศไทยจำเป็นต้องเข้าใจบริบทของสังคมไทย การใช้วิธีการบังคับให้ใช้เฉพาะที่จำเป็น ทำอย่างมีกุศโลบาย อย่างแยบยลและเหมาะสม เนื่องจากคนไทยไม่ชอบการบังคับ เช่น โครงการ “ตาวิเศษ” เป็นการรณรงค์ที่ปลูกจิตสำนึกให้กับประชาชนเรื่องความสะอาดและเป็นโครงการที่มีประสิทธิผล ส่วนการบังคับต่างๆ จะใช้เฉพาะกลุ่มไม่บังคับที่ตัวบุคคล นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้บุคลากรทางการแพทย์ให้เรียนเกี่ยวกับ “มานุษยวิทยา” เนื่องจากแพทย์มองสุขภาพเป็นเรื่องโรคมากกว่าการมองสุขภาพแบบองค์รวม

สำหรับประเด็นการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนที่จะทำให้ประชาชนมีสุขภาพดี ควรเริ่มต้นที่การทำให้ภาคเอกชนดูแลสุขภาพของพนักงานให้ดี ซึ่งอาจจะเป็นการออกกฎหมาย หรือ กฎระเบียบของอาชีวอนามัย และควรมีการส่งเสริมให้เอกชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมใกล้สถานที่ตั้งโรงงาน และมีการใช้มาตรการด้านภาษีเพิ่มการมีส่วนร่วมที่จะสร้างเสริมสุขภาพให้ประชาชนมีสุขภาพดี นอกจากนี้ควรมีการมาตรการที่สร้างแรงจูงใจ (incentive) ให้มีความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate

Social Responsibility-CSR) เช่น การใช้ carbon credit หรืออาจจะให้เอกชนเป็นผู้ให้บริการสาธารณะบางประเภทแทนภาครัฐ โดยปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ และมาตรฐานที่ภาครัฐได้กำหนดไว้ เพื่อลดภาระการบริหารจัดการบางประเภทของภาครัฐ นอกเหนือจากมาตรการที่สร้างแรงจูงใจอาจจะต้องมีมาตรการที่จะลดเครดิต (deductive) ซึ่งอาจจะเป็นมาตรการทางภาษีต่างๆ ที่จะทำให้สังคมอยู่อย่างเท่าเทียมกัน

ปิดประชุม เวลา 12.00 น.

นางสาวพิศพรรณ วีระยิ่งยง

ผู้จัดรายงานการประชุม

ดร.อินทิรา ยมาภัย

ผู้ตรวจรายงานการประชุม

รายงานการประชุมระดมสมอง

เพื่อพัฒนาฉันทลักษณ์ของระบบสุขภาพที่คนไทยต้องการ

ในโครงการ “จัดลำดับความสำคัญของงานวิจัยด้านสุขภาพสำหรับประเทศไทย”

วันอังคารที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2556 เวลา 13.30-16.30 น.

ณ ห้องลาวู ชั้น 25 โรงแรมสยาม แอท สยาม ดีไซด์ โฮเทล แอนด์ สปา กรุงเทพมหานคร

เริ่มประชุม เวลา 13.45 น.

นพ.ณรงค์ศักดิ์ อังคะสุวพลา ประธานการประชุม กล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมและชี้แจงวัตถุประสงค์การประชุม หลังจากนั้น ดร. อินทรี งามภักดิ์ แนะนำโครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ (HITAP) และนำเสนอที่มาและวัตถุประสงค์ของโครงการจัดลำดับความสำคัญของงานวิจัยด้านสุขภาพสำหรับประเทศไทย หรือ “โครงการมองไกล วิจัยสุขภาพ” พร้อมทั้งชี้แจงขั้นตอนและรูปแบบการประชุม ด้วยวิธีที่เรียกว่า “ตลาดนัดไอเดีย” โดยเริ่มจากทีมวิจัยแจกแผ่นป้ายคำถาม จำนวน 3 คำถาม ใ้เวลาผู้เข้าร่วมประชุมพิจารณาคำถาม และเขียนความคิดเห็นของตนเองที่มีต่อแต่ละคำถามลงบนกระดาษโน้ต เพื่อนำไปติดบนบอร์ดซึ่งแยกตามคำถาม โดยที่ผู้เข้าประชุมสามารถพิจารณาความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชุมท่านอื่นๆ ที่ติดอยู่บนบอร์ด ประกอบความคิดเห็นได้

จากนั้น ประธานฯ ขอให้ผู้เข้าร่วมประชุมอภิปรายและแสดงความคิดเห็นใน 3 คำถาม สรุปได้ ดังต่อไปนี้

คำถามที่ 1 สมมติว่า พรุ่งนี้คุณกลายเป็นมหาเศรษฐี 1 ใน 10 ของคนที่รวยที่สุดในโลก คุณมีเงินเหลือมากมายและอยากใช้เงินส่วนหนึ่งช่วยเหลือสังคม คุณจะใช้นั้นอย่างไรหรือทำอะไร เพื่อให้คนไทยมีสุขภาพดีขึ้นในอีก 20 ปีข้างหน้า

1. การสร้างความตระหนัก และการรู้เท่าทันด้านสุขภาพ

สร้างความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพกายและใจ รวมถึงผลกระทบจากปัญหาเหล่านั้นที่จะเกิดขึ้นในอนาคตแก่ประชาชน นอกจากนี้ประชาชนควรหาทางเลือกในการจัดการสุขภาพ/วิถีปฏิบัติเพื่อดูแลสุขภาพตนเองได้

2. ปรับปรุงการบริการสุขภาพภาครัฐ

จัดตั้งกองทุนพัฒนาบุคลากรด้านสุขภาพ ส่งเสริมการผลิตแพทย์และบุคลากรด้านสุขภาพ รวมทั้งแพทย์ทางเลือก นักจิตวิทยา และนักสื่อสารสุขภาพให้มากขึ้น เพื่อให้เกิดการกระจายบุคลากรด้านสุขภาพที่เหมาะสมทั่วประเทศ ส่วนหนึ่งจะนำเงินไปซื้อสิทธิบัตรยาทุกประเภทเพื่อให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงยาราคาแพงได้ ทั้งนี้จะลงทุนพัฒนาระบบการบริการสุขภาพของคนไทยให้ดีขึ้น ทำการปฏิรูประบบสุขภาพอย่างเป็นระบบ ดำเนินการเปิดประกันสุขภาพต้นทุนต่ำ รวมทั้งเพิ่มสิทธิในการมีส่วนลดเพิ่มเติมจากสิทธิประโยชน์ของสิทธิประกันสังคม จากนั้นดำเนินการจัดระบบบริการสุขภาพตามหนังสือ “จากครรภ์มารดา ถึงเชิงตะกอน” โดย ศ.ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ และให้ความสำคัญกับระบบสุขภาพที่เสมอภาค เท่าเทียม เข้าถึงได้ทั่วกัน โดยเริ่มจากการสร้างองค์ความรู้ โดยเฉพาะความตระหนัก (awareness) ให้เกิดเป็นความรู้ (knowledge) สร้างกระแสการมีส่วนร่วม รวมถึงลงทุนแก้ไขปัญหากจากการใช้สิ่งเสพติดต่างๆ เช่น สุรา บุหรี่ ยาเสพติด การพนัน อย่างจริงจัง

ด้านการส่งเสริม ป้องกัน ควรดำเนินการสร้างระบบเพื่อให้ประชาชนไปรับการรักษาที่โรงพยาบาลน้อยที่สุด โดยอาจเริ่มจากการสร้างศูนย์สุขภาพชุมชน (ที่ไม่ใช่โรงพยาบาล) กระจายไปทั่วประเทศ ที่มีนักโภชนาการ นักสมุนไพรรักษาโรค นักกิจกรรมบำบัด พยาบาล รวมไปถึงการสร้างลานออกกำลังกาย ห้องสันทนาการ ห้องสมุด (ด้านสุขภาพ) จนอาจขยายไปถึงโรงฝึกอาชีพ เพื่อ

คนในชุมชนได้มีโอกาสประกอบอาชีพในชุมชนของตนเอง ทั้งนี้ ต้องมีแกนนำที่เข้มแข็งที่สามารถสร้างเครือข่ายและสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมจากคนในชุมชน

3. พัฒนาเทคโนโลยีเพื่อสุขภาพ

สนับสนุนการผลิตวัคซีนป้องกันโรค และการคัดกรองในระดับ DNA ในเด็กแรกเกิดว่ามีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคหรือพิการหรือไม่ นอกจากนี้ จะดำเนินการวางโครงข่ายพื้นฐานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information and Communication Technology: ICT) ที่ทันสมัยให้ครอบคลุมทั่วประเทศ สนับสนุนให้คนไทยทุกเพศทุกวัยรู้จักใช้ ICT เป็นเครื่องมือเข้าถึงความรู้และรู้จักคิดวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างเปิดกว้างและมีเสรีภาพเต็มที่ รวมถึงสร้าง Application ที่สามารถวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้ชีวิตประจำวัน (life style) เช่น กิน เที่ยว ออกกำลังกาย จะมีความเสี่ยงต่อร่างกายหรือการเกิดโรคอย่างไร เป็นต้น

4. สนับสนุนการศึกษาวิจัย

บริจาคเงินให้แก่กองทุนวิจัยพื้นฐาน (basic research) ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการวิจัยและพัฒนา และให้มีการพัฒนาแนวทางการนำผลการวิจัยไปใช้ในทางปฏิบัติ รวมทั้งสนับสนุนการวิจัยโรคใหม่ๆ โดยเฉพาะไวรัสสายพันธุ์ใหม่ เพื่อหาแนวทางป้องกันหรือพัฒนาวัคซีนป้องกันได้ทันทั่วถึง

5. ประเด็นอื่นๆ

ลงทุนทำธนาคาร “กรามิน” ธนาคารเพื่อคนรายได้น้อย โดยปล่อยกู้เงินจำนวนน้อยด้วยดอกเบี้ยต่ำเพื่อช่วยยกระดับชีวิตของคนรายได้น้อย และมีกองทุนนวัตกรรมเพื่อสังคมและสุขภาพ แบบ joint venture เพื่อให้เกิดการขยายผลการดำเนินงานด้านสุขภาพด้วยกลไกของชุมชนเอง นอกจากนี้ภาครัฐควรต้องลงทุนสร้างระบบลดโลกร้อนและลดมลพิษอย่างจริงจัง ปฏิรูปเรื่องน้ำสะอาด ส่งเสริมเกษตรอินทรีย์แทนเกษตรเคมี และรัฐบาลต้องมีมาตรการสร้างแรงจูงใจให้มีการลงทุนในธุรกิจที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพ รวมทั้งภาครัฐควรจัดตั้งองค์กรเพื่อรณรงค์ให้ประชาชนได้รับอาหารปลอดภัย เสริมสร้างสมดุลความมั่นคงทางอาหาร มีความสามารถในการพึ่งตนเองได้ทางอาหารและเข้าถึงโดยเท่าเทียม เนื่องจากดัชนีราคาอาหารเพิ่มขึ้นเร็วกว่าสินค้าทั่วไป ซึ่งสร้างภาระค่าใช้จ่ายอาหารอย่างมากต่อคนที่มียาได้น้อย ซึ่งจะส่งผลให้สุขภาพของคนกลุ่มนี้แยกลง

คำถามที่ 2 สมมติว่า พุ่งนี้คุณได้รับการแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรีของประเทศไทย โดยมีวาระ 10 ปี และในช่วงเวลานี้มีความมั่นคงทางการเมืองสูง (รัฐบาลมีเสียงข้างมากในสภา ไม่มีการปฏิวัติ และไม่มีเหตุการณ์ที่ทำให้ต้องยุบสภา) รัฐบาลจะมีนโยบายอะไรบ้าง เพื่อให้คนไทยมีสุขภาพดีขึ้นในอีก 20 ปีข้างหน้า

1. การสร้างความตระหนัก และการรู้เท่าทันด้านสุขภาพ

ส่งเสริมและสร้างต้นแบบที่สามารถกระตุ้นและปลุกฝังให้ประชาชนมีจิตสำนึกรักชาติ ไม่เห็นแก่ตัว ทำให้ประชาชนสามารถดูแลตนเองได้

2. ปฏิรูประบบสาธารณสุข

มีสถานบริการระดับปฐมภูมิที่ครบวงจร เพื่อลดความแออัดของโรงพยาบาลศูนย์และเพิ่มการเข้าถึงบริการสุขภาพมากขึ้น ลดความเหลื่อมล้ำ เน้นการรณรงค์ ป้องกัน และการให้บริการสุขภาพที่ครอบคลุมทุกกลุ่มประชากร เช่น คนพิการ คนด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ เป็นต้น นอกจากนี้ ต้องพัฒนาคุณภาพของระบบบริการสุขภาพ โดยต้องมีระบบการตรวจติดตามคุณภาพ (audit system) เช่น คุณภาพ มาตรฐาน การเข้าถึง โดยใช้แนวคิดแบบลีน (lean) และต้องเป็นระบบที่มีผลต่อการจ่ายเงิน นอกจากนี้ ยังต้องเพิ่มจำนวนบุคลากรทางการแพทย์

3. การบริหารจัดการด้านสุขภาพ

การพัฒนานโยบายด้านสุขภาพควรพิจารณาเป็นช่วงอายุ ได้แก่ วัยเด็กควรเน้นนโยบายเกี่ยวกับการศึกษา ความเป็นคน และส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ส่วนวัยทำงานควรเน้นการจัดการกับความเครียด และสำหรับวัยสูงอายุควรคำนึงถึงคุณภาพของการดูแลสุขภาพในช่วงบั้นปลายชีวิตและคุณภาพของชีวิต เช่น hospice palliative care ซึ่งปัจจุบันมีมหาวิทยาลัย มูลนิธิ และเครือข่ายต่างๆ ดำเนินการเรื่องนี้อยู่แล้ว นอกจากนี้ รัฐบาลต้องเป็นผู้สนับสนุนค่ารักษาพยาบาล โดยออกนโยบายให้สิทธิการรักษาพยาบาลฟรีแก่เหยื่อผู้ถูกทำร้ายจากอาชญากรรม เนื่องจากในกรณีที่เหยื่อถูกทำร้ายหาตัวผู้กระทำไม่ได้ เหยื่อไม่ควรที่จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น

รัฐบาลต้องแก้ปัญหาด้านโครงสร้างของระบบสุขภาพ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ นอกจากนี้ รัฐบาลควรเก็บภาษีชาวต่างชาติที่มาใช้บริการสุขภาพในประเทศไทยให้สูงขึ้น เพื่อสร้างรายได้ให้กับประเทศ และเพื่อป้องกันการแย่งใช้บริการสุขภาพของคนในประเทศด้วย ซึ่งในปัจจุบัน การเปิดประชาคมอาเซียน (AEC) ส่งผลให้มีแรงงานต่างด้าวเข้ามาในประเทศจำนวนมาก ดังนั้น รัฐบาลจึงควรมีมาตรการในการจัดการกับคนต่างด้าวที่อาจเข้ามาแย่งการเข้ารับบริการทางการแพทย์ของคนในประเทศ

รัฐบาลควรสร้างความร่วมมือกับองค์กรอื่นๆ ในการบริหารจัดการรวมถึงการบริการสุขภาพ รวมทั้งใช้อำนาจที่มีเน้นความเป็นธรรมในการบริหารงาน มีธรรมาภิบาล นอกจากนี้รัฐบาลต้องกระจายอำนาจจากภาครัฐส่วนกลางสู่ท้องถิ่น และทำให้การกระจายอำนาจเกิดขึ้นได้จริง โดยเฉพาะการกระจายความรู้ด้านสุขภาพสู่คนในท้องถิ่น ทั้งนี้รัฐบาลต้องยึดการพัฒนาหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าเป็นพื้นฐานของการบริการสุขภาพของประชาชน และยังคงต้องมีนโยบายรัฐสวัสดิการเพื่อประชาชนต่อไป

4. ให้ความสำคัญต่อการใช้เทคโนโลยีการแพทย์ภายในประเทศ

สำหรับเทคโนโลยีการแพทย์ ควรเน้นการพึ่งพิงเทคโนโลยีภายในประเทศแทนการนำเข้าเทคโนโลยีจากต่างประเทศ

5. ปฏิรูประบบการศึกษา

วางรากฐานการเรียนรู้ใหม่ทั้งหมด ให้ประชาชนทุกคนสามารถดูแลตนเองได้โดยเพิ่มการศึกษาด้านการใช้ชีวิต จริยธรรม การต้านคอร์รัปชัน และลดการเรียนที่เน้นเฉพาะวิชาการในเด็กเล็ก แต่เพิ่มการเรียนภาคปฏิบัติให้มากขึ้น นอกจากนี้ต้องทำให้สื่อการเรียนการสอนน่าสนใจมากขึ้น เน้นการสร้างฐานความรู้โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วย

6. ประเด็นอื่นๆ

รัฐบาลควรยกเลิกหยกทั้งหมดในประเทศไทย เพื่อให้ประชาชนเล่นการพนัน นอกจากนี้ รัฐบาลควรดำเนินการใช้มาตรการด้านภาษีเพื่อสร้างแรงจูงใจในบริษัทที่มีสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการออกนโยบายอาหารปลอดภัย ส่งเสริมให้ประชาชนได้รับประทานอาหารที่ดี

คำถามที่ 3 สมมติว่า ในอีก 20 ปีข้างหน้า ประเทศไทยมีปัญหาเศรษฐกิจถดถอยอย่างรุนแรง รัฐบาลจำเป็นต้องตัดงบประมาณด้านสุขภาพลง ซึ่งมีผลกระทบต่อปริมาณและคุณภาพของบริการ คุณคิดว่าสวัสดิการสุขภาพที่จัดโดยภาครัฐ อย่างไรก็ตามที่ยอมรับได้

1. สนับสนุนการดูแลสุขภาพตนเองของประชาชน

ประชาชนควรมีความรู้ในการป้องกันและควบคุมโรค ภาครัฐควรสนับสนุนการให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องนี้ อย่างไรก็ตาม ภาครัฐต้องจัดให้มีการบริการด้านการรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพควบคู่ไปกับการส่งเสริมและป้องกันด้านสุขภาพ เนื่องจากมีความสำคัญเท่ากัน และการรักษาในขั้นต้นนั้นก็เป็นการป้องกันความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นจากโรคนั้นๆ ด้วย นอกจากนี้ ควรส่งเสริมและเน้นให้มีการดูแลสุขภาพตนเองสำหรับคนในชุมชน รวมถึงส่งเสริมให้เกิดชุมชนพึ่งพาอาศัยกัน โดยให้คนในชุมชนช่วยดูแลสุขภาพของกันและกัน

2. ปรับปรุงการบริการสุขภาพภาครัฐ

รัฐบาลควรยึดหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า และคิดว่าบริการสุขภาพเป็นบริการขั้นพื้นฐานที่ประชาชนทุกคนควรเข้าถึงได้ตามหลักสิทธิมนุษยชน ซึ่งการตัดงบประมาณทางการบริการสุขภาพเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำและ “ยอมรับไม่ได้” รวมถึงให้การบริการด้านสุขภาพดำเนินการอยู่บนพื้นฐาน “more efficient cost” ทั้งนี้ รัฐบาลควรจัดให้มีบริการด้านสุขภาพ ดังนี้

- (1) บริการด้านสุขภาพเพื่อช่วยชีวิต (life-saving care)
- (2) บริการด้านสุขภาพที่เป็นบริการขั้นพื้นฐาน (basic care)
- (3) บริการด้านสุขภาพต่อโรคร้ายแรงที่ทำให้เกิดภาวะด้านการเงินต่อประชาชนเป็นจำนวนมาก (catastrophic illness)

รัฐบาลควรจัดการด้านระบบบริการสุขภาพให้สะดวกต่อการเข้าถึง และคำนึงถึงสิทธิในการฟื้นฟูสมรรถภาพของประชาชน นอกเหนือจากสิทธิในการรักษา เน้นการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคของประชาชนเป็นสำคัญ รวมถึงการหาแนวทางป้องกันโรคอุบัติใหม่ที่อาจมีเพิ่มมากขึ้นในอนาคต

นอกจากนี้ รัฐบาลควรปรับปรุงระบบการรับรองกระบวนการประเมินคุณภาพระบบบริการของโรงพยาบาล (Hospital Accreditation: HA) ให้เหลือแต่ตัวชี้วัดหลักที่สำคัญ เช่น อัตราการตาย หรือ อัตราการติดเชื้อ และจัดให้มี intensive accreditation เช่น การให้รางวัลแก่โรงพยาบาลทำดี เป็นต้น รวมทั้งต้องพัฒนาความสามารถบุคลากรทางการแพทย์ ให้มีมาตรฐานเดียวกัน

ในมุมมองระดับประเทศ รัฐบาลควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบบริการสุขภาพสำหรับคนไทยให้มีคุณภาพก่อนที่จะเอื้อประโยชน์ด้านการบริการสุขภาพให้คนต่างชาติ และต้องส่งเสริมระบบบริการสุขภาพให้เป็นที่ยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศเพื่อสร้างผลกำไรให้กับประเทศไทย อย่างไรก็ตาม เป้าหมายของระบบสุขภาพไม่ว่าจะในกรณีใดควรทำให้ประชาชนทุกคนเข้าถึงบริการสุขภาพที่จำเป็น คนไม่มีโอกาสก็ต้องจัดระบบสงเคราะห์ให้ครอบคลุม

3. การบริหารจัดการด้านสุขภาพ

รัฐบาลต้องส่งเสริมให้ใช้ผลิตภัณฑ์ภายในประเทศที่มีคุณสมบัติเท่าเทียมกันทดแทนการพึ่งพา เทคโนโลยี และวัสดุราคาแพงจากต่างประเทศ รวมถึงพิจารณาใช้การแพทย์ทางเลือกร่วมกับการแพทย์แผนปัจจุบัน ด้านงบประมาณสำหรับใช้ในการจัดบริการด้านสุขภาพอาจพิจารณาหามาจาก

- (1) งบประมาณรัฐ ซึ่งอาจมาจากงบประมาณโดยตรงที่เรียกเก็บภาษีจากประชาชน หรืองบประมาณที่เรียกเก็บเพิ่มจากภาษีสรรพสามิตแล้วจ่ายให้แก่ระบบบริการสุขภาพในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้น
- (2) เงินที่ประชาชนร่วมจ่าย (co-pay) เมื่อรับบริการสุขภาพ โดยการเรียกเก็บนั้นอาจใช้อัตราก้าวหน้า (ตามรายได้ของประชาชน) ในการคิดคำนวณ สำหรับการให้ประชาชนร่วมจ่ายนั้น รัฐอาจพิจารณาให้ประชาชนร่วมจ่ายทั้งหมด หรือให้ประชาชนร่วมจ่ายในบริการอื่นๆ ที่นอกเหนือจากบริการเพื่อช่วยชีวิต บริการพื้นฐาน และบริการที่ก่อให้เกิดภาวะด้านการเงินอย่างมาก

นอกจากการจัดการด้านงบประมาณการจัดบริการด้านสุขภาพแล้ว รัฐบาลต้องจัดการในด้านงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงานต่างประเทศของเจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขและจัดการคอร์ปชั่นอย่างจริงจัง นอกจากนี้ รัฐบาลควรมีนโยบายส่งเสริมหรือหามาตรการที่ทำให้เบียดเบียนสุขภาพภาคเอกชนลดลง

4. ปฏิรูประบบการศึกษา

ควรปฏิรูประบบการศึกษาเพื่อให้ประชาชนได้รู้ ได้คิด ได้คัดกรองสิ่งที่เป็นประโยชน์รวมถึงการสร้างเสริมสุขภาพในแง่มุมต่างๆ โดยความรู้ที่ให้จะต้องเป็นข้อมูลที่ถูกต้องและเหมาะสม เช่น การตรวจคัดกรองโรคและดูแลสุขภาพตนเอง การออกกำลังกาย การส่งเสริมให้ใช้สมุนไพรและอาหารที่มีคุณค่า รวมถึงการสื่อสารข้อมูลทางการแพทย์ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม นอกจากนี้ รัฐบาลควรพิจารณาชะลอโครงการวิจัยที่ไม่เร่งด่วนโดยภาครัฐ หรืออาจพิจารณาให้ภาคเอกชนดำเนินการแทน

5. ประเด็นอื่นๆ

กระทรวงสาธารณสุขควรทำแผนปฏิบัติการให้ชัดเจนโดยสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการสร้างระบบสุขภาพที่พึงประสงค์ นอกจากนี้มีข้อเสนอจากผู้เข้าร่วมประชุมให้พิจารณาว่าระบบสุขภาพรูปแบบใดจะทำให้คนรวย ระบบสุขภาพรูปแบบใดจะทำให้การเมืองมีประสิทธิภาพ หาแนวทางหรือมาตรการลดการรั่วไหลของงบประมาณ

เมื่อไม่มีผู้เข้าร่วมประชุมอภิปรายในประเด็นอื่นใดอีก ประธานฯ กล่าวสรุปประเด็นที่ได้จากการประชุมและกล่าวปิดประชุม

ปิดประชุมเวลา 16.30 น.

ภญ.สุธาสิณี คำหลวง

ผู้สรุปรายงานการประชุม

ดร.ภญ.ศิตาพร ยังกง

ผู้ตรวจรายงานการประชุม

สรุปรายงานการประชุมระดมสมองเพื่อพัฒนาฉันทลักษณ์ของระบบสุขภาพที่คนไทยต้องการ

โครงการ “มองไกล วิจัยสุขภาพ”

วันพุธที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2556 เวลา 9.00น. - 12.00น.

ณ โรงแรมสยาม แอท สยาม ดีไซด์ แอนด์ สปา กรุงเทพมหานคร

เริ่มประชุมเวลา 9.00 น.

ดร. น.พ.ศ ตีระวัฒนานนท์ ประธานการประชุม กล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมและชี้แจงวัตถุประสงค์การประชุม หลังจากนั้น ดร. อินทรีา ยมาภัย แนะนำโครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ (HITAP) และนำเสนอที่มาและวัตถุประสงค์ของโครงการจัดลำดับความสำคัญงานวิจัยด้านสุขภาพสำหรับประเทศไทย หรือ โครงการมองไกล วิจัยสุขภาพ พร้อมทั้งชี้แจงขั้นตอนการประชุม

ผู้เข้าร่วมประชุมอภิปรายและแสดงความคิดเห็นใน 3 คำถาม ซึ่งที่ประชุมได้อภิปรายและแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวางสรุปได้ ดังต่อไปนี้

คำถามที่ 1. สมมติว่า... ฟรังก์นี้คุณกลายเป็นมหาเศรษฐี 1 ใน 10 ของคนที่รวยที่สุดในโลก คุณมีเงินเหลือมากมายและอยากใช้เงินส่วนหนึ่งช่วยเหลือสังคม คุณจะใช้เงินนั้นอย่างไรหรือทำอะไร เพื่อให้คนไทยมีสุขภาพดีขึ้นในอีก 20 ปีข้างหน้า

ผู้เข้าร่วมประชุมได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสนับสนุนองค์ความรู้และการศึกษาค้นคว้าวิจัย โดยเน้นการศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาสุขภาพที่เกิดประโยชน์สูงสุด เริ่มจากทำการศึกษาวินิจฉัยปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหา นำมาทดลองใช้ในชุมชนจนได้แนวทางที่ให้ประโยชน์สูงสุดแล้วนำมาทำเป็นนโยบายระดับประเทศ หากเงินทุนไม่เพียงพอในการผลักดันให้เกิดการใช้ อาจชักชวนผู้ที่มีเงินมาช่วยกันทำให้เป็นประโยชน์มากขึ้น โดยเรื่องที่ได้รับการสนับสนุนได้แก่ การศึกษาวิจัยในเรื่องการถอดรหัสพันธุกรรมของมนุษย์ พืช สัตว์ และจุลชีพ เพื่อหาแนวทางการรักษาและป้องกันโรคที่รักษายาก โรคติดต่อและโรคทางพันธุกรรม การศึกษาวิจัยปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตประจำวัน ซึ่งปัจจุบันยังขาดการศึกษาในจุดเล็กๆ ที่อาจก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพร้ายแรงในอนาคตและอาจต้องใช้เวลาในการศึกษาค่อนข้างนานต้องใช้เวลาานจากรุ่นสู่รุ่น การศึกษาวิจัย พืช ผัก สมุนไพร อาหาร โภชนาการ รวมถึงประโยชน์และโทษจากการบริโภคพืชและสัตว์ การปรับปรุงพันธุ์เพื่อให้ผู้บริโภคมีสุขภาพที่ดีขึ้นจากอาหารที่ปลอดภัย ช่วยเพิ่มคุณค่าทางโภชนาการของวัตถุดิบที่ใช้ปรุงอาหารได้ นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมประชุมยังพบว่าการสนับสนุนการวิจัยในประเทศไทยไม่สามารถให้ทุนได้เกิน 5 ปี ดังนั้นจึงจะสนับสนุนงานวิจัยที่ต้องใช้เวลาในการวิจัยอย่างต่อเนื่อง

ผู้เข้าร่วมประชุมยังเห็นว่าควรมีการสนับสนุนการศึกษาวินิจฉัยและพัฒนาให้มีคุณภาพดี และมีราคาเหมาะสมสำหรับการใช้ในประเทศ โดยไม่จำเป็นต้องใช้ยานอกที่มีราคาแพงเข้ามาใช้ในการประกันสุขภาพ แต่ควรวิจัยและพัฒนาที่มีคุณภาพดีเทียบเท่ากับยานอกแต่มีราคาถูกกว่าใช้กันเองภายในประเทศ โดยงานผลงานวิจัยทั้งหมดจะต้องถูกนำมาให้ประโยชน์และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารได้จริง ผู้เข้าร่วมประชุมจึงเห็นว่าควรมีการลงทุนพัฒนาการสื่อสารความรู้ให้กับประชาชน ให้มีความรู้ อย่างเท่าเทียมกันโดยการสร้างหอกระจายข่าวประจำชุมชน สื่อโทรทัศน์และวิทยุให้เข้าถึงข้อมูลเทคโนโลยี สุขภาพ องค์ความรู้ต่างๆ เป็นต้น

ไม่เพียงแต่สนับสนุนองค์ความรู้ การศึกษาค้นคว้า วิจัยเท่านั้น ผู้เข้าร่วมประชุมยังเห็นว่าควรมีการส่งเสริมการเรียนรู้และการพึ่งตนเองในระดับชุมชนในเรื่องของการทำเกษตรอินทรีย์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คนในชุมชนได้รับประทานอาหารที่ดี สร้างกิจกรรมเกี่ยวกับการปรุงอาหาร กำหนดเมนูอาหารให้แม่บ้าน ให้มีอาหารที่สะอาดเสมือนแม่ทำให้ลูก ปลูกพืชเกษตรอินทรีย์เพื่อใช้บริโภคในหมู่บ้านและถ้าเหลือจากการบริโภคจึงนำไปจำหน่าย แปรรูปในแพ็คเกจที่ง่าย ไม่หรุหระพุ่มเพื่อย และกระจายสู่ประชาชน และควรมีการส่งเสริมเยาวชนให้คิดค้นและสร้างเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับขนาดของชุมชน อุตสาหกรรมหรือความต้องการใช้ ซึ่งปัจจุบันยังขาดเทคโนโลยีขนาดกลางสำหรับใช้ในชุมชน มีเพียงเทคโนโลยีขนาดเล็กและขนาดใหญ่ที่ไม่มีความเหมาะสมในการนำมาใช้ในอุตสาหกรรมระดับชุมชน จึงอยากส่งเสริมเยาวชนในระดับมหาวิทยาลัยร่วมกับเยาวชนให้ท้องถิ่นคิดเทคโนโลยีที่มีความเหมาะสม นอกจากการส่งเสริมให้ชุมชนพึ่งตนเองหรือการส่งเสริมเยาวชนแล้ว ผู้เข้าร่วมประชุมเห็นว่าควรให้เงินสนับสนุนแก่หน่วยงานท้องถิ่นหรือภาคประชาชน ให้ไปจัดการเรื่องสุขภาพกันเองตามสภาพปัญหาไม่ต้องขึ้นอยู่กับกระทรวงสาธารณสุข

ผู้เข้าร่วมประชุมให้ความเห็นว่าผู้ทำธุรกิจควรรับผิดชอบต่อสังคมโดยการเลิกผลิตสินค้าที่ไม่ดีต่อสุขภาพ หันมาผลิตสินค้าที่เป็นเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น ควรมีการดูแลและจัดการกับธุรกิจ ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมได้ให้ข้อคิดเรื่องการเอาใจเอาเปรียบของธุรกิจใหญ่ๆ เช่น ห้างสรรพสินค้าที่มีค่าเช่าที่แพง ทำให้เกิดข้อจำกัดในเรื่องของต้นทุน ส่งผลต่อการเลือกวัตถุดิบที่มีคุณภาพต่ำมาประกอบอาหารแม้จะมีการปนเปื้อนของสารเคมีก็ตาม ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้บริโภค ดังนั้นเศรษฐกิจจึงควรมีจิตใจช่วยเหลือสังคม ไม่เห็นแก่กำไรเกินควร นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมประชุมได้ให้ความเห็นว่าควรจัดบริษัทหรือธุรกิจที่เห็นแก่ตัวผลิตสินค้าที่ส่งผลเสียต่อสุขภาพออกไป ทั้งนี้ควรมีการลงทุนเพื่อเอาธุรกิจโรงพยาบาลออกจากตลาดหลักทรัพย์ เนื่องจากโรงพยาบาลไม่ควรเป็นธุรกิจเพื่อแสวงหาผลกำไรและเข้าถึงได้เฉพาะคนบางกลุ่มเท่านั้น การมีธุรกิจโรงพยาบาลอยู่ในตลาดหลักทรัพย์จะนำพาประเทศไปในอีกทิศทางหนึ่ง ซึ่งมีความสุดโต่งด้านความเหลื่อมล้ำทางคุณภาพและการเข้าถึงบริการทางการแพทย์

จากประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมประชุมพบว่า การเพิ่มจำนวนบุคลากรทางการแพทย์เป็นไปได้ค่อนข้างยาก โดยเฉพาะพยาบาล ซึ่งปัจจุบันคนเพิ่มมากขึ้นดังนั้นความต้องการการดูแลรักษาพยาบาลจึงเพิ่มมากขึ้นด้วย การเปิดเขตเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ที่กำลังจะมาถึงในปี พ.ศ. 2558 ทำให้ประเทศไทยต้องพิจารณาการจัดการในการเพิ่มบุคลากรทางการแพทย์และพัฒนาความสามารถและจริยธรรมให้กับบุคลากรทางการแพทย์ในหลักสูตรแพทย์และโรงเรียนแพทย์เพิ่มขึ้น พร้อมกับสร้างสถานบริการสำหรับคนไทยที่สามารถจ่ายได้และมีคุณภาพที่ดี มีการออกแบบโครงสร้างตึก อาคารให้เป็นแบบอารยะสถาปัตย์เพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ให้สามารถช่วยเหลือตัวเองได้

ในปัจจุบันมีโรคที่รักษายากเกิดขึ้นมาก การรักษามีราคาค่อนข้างแพง ทำอย่างไรให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงบริการได้ อยากรู้ว่ารัฐควรมีมาตรการในการทำให้ประชาชนได้รับสิทธิประกันสุขภาพได้เท่าเทียมกันทุกภาคส่วน ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมเสนอให้มีผลัดกันการสร้างความประกันสุขภาพให้ทั่วครอบคลุมทุกคนในประเทศ โดยให้ทุกภาคส่วนร่วมกันทำงานแบบบูรณาการทุกอย่างจะเกิดขึ้นได้ไม่ใช่เพียงคนรวยเท่านั้น แต่ควรมีความร่วมมือกันระหว่างคนรวยกับหน่วยงานอื่นๆ เช่น รัฐบาล การศึกษา ธุรกิจ ประชาชน

นอกจากนี้ประชุมเห็นควรมีการสร้างสวนสาธารณะ สร้างสิ่งแวดล้อมและอากาศที่ดีส่งเสริมการออกกำลังกาย เนื่องจากคนไทยยังออกกำลังกายกันน้อยซึ่งการออกกำลังกายนั้นไม่ต้องใช้เงิน อุปกรณ์หรือเครื่องมืออะไรมากก็ทำให้คนมีความสุขดี ซึ่งการสร้างสวนสาธารณะอาจทำได้จากการเช่าพื้นที่เปล่าของเอกชนที่ยังไม่ได้ทำประโยชน์มาสร้างเป็นสวนสาธารณะทั่วทุกมุมเมือง รมรงค์เรื่องการใช้เครื่องใช้ไฟฟ้าอย่างไม่เหมาะสม เช่น การใช้โทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์ เป็นเวลานานซึ่งอาจส่งผลเสียต่อสุขภาพ โดยเฉพาะในเด็ก ทำให้อ่อนน้อยลงและติดเกมส์มากขึ้น สนับสนุนการใช้พลังงานหมุนเวียน ซึ่งในขณะนี้ความก้าวหน้ามากแต่คนไทยยังขาดความสนใจ และการจัดตั้งพรรคการเมืองที่นโยบายด้านสุขภาพชัดเจนและมาจากนักการเมืองที่มีความรู้เรื่องสุขภาพอย่างแท้จริง

คำถามที่ 2. สมมติว่า...พรั้งนี้คุณได้รับการแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรีของประเทศไทย โดยมีวาระ 10 ปี และในช่วงเวลานี้มีความมั่นคงทางการเมืองสูง (รัฐบาลมีเสียงข้างมากในสภา ไม่มีการปฏิวัติ และไม่มีเหตุการณ์ที่ทำให้ต้องยุบสภา) รัฐบาลจะมีนโยบายอะไรบ้าง เพื่อให้คนไทยมีสุขภาพดีขึ้นในอีก 20 ปีข้างหน้า

หากมีอำนาจรัฐผู้เข้าร่วมประชุมเห็นว่าควรมีการเพิ่มงบประมาณสนับสนุนการวิจัยให้เป็นร้อยละ 1 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) เนื่องจากประเทศไทยมีนักวิทยาศาสตร์และนักวิจัยจำนวนมากและควรนำเอางานวิจัยของสถาบันวิจัยที่มีความน่าเชื่อถือมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น ผลงานที่เคยเสนอต่อรัฐบาลที่ไม่ถูกนำมาใช้ของ สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เป็นต้น แต่งานวิจัยที่จะนำมาใช้จะต้อง สมเหตุสมผลและมาจากหน่วยงานที่มีความน่าเชื่อถือ อาจจะนำมาสร้างในรูปแบบกฎระเบียบ เช่น ยกเลิกให้มีการใช้สารเคมีในการเกษตร หลังจากมีงานวิจัยออกมาว่าเกษตรกรเจ็บป่วยเพราะสารเคมีจำนวนมาก เป็นต้น

ในด้านของระบบสุขภาพผู้เข้าร่วมประชุมมองว่ายังมีปัญหาของระบบสุขภาพ ดังนั้นจึงควรมีการยกเลิกระบบสุขภาพแบบหลายระบบอย่างในปัจจุบัน ที่มีโอกาสในการเข้าถึงและใช้ทรัพยากรที่แตกต่างกัน ประชาชนทุกคนควรได้รับสิทธิการรักษาและสิทธิการรับยาที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยให้คงสวัสดิการบางประการของแต่ละระบบไว้ เช่น ระบบประกันสังคม ดูแลเพียงเรื่องบำนาญชราภาพ ปัญหาว่างงาน หรือเรื่องต่างๆ ที่ไม่ใช่เรื่องของการรักษา ซึ่งสอดคล้องกับหลักการที่ผู้เข้าร่วมประชุมเสนอว่าประชาชนต้องมีสิทธิรักษาพยาบาลและการศึกษาฟรี ตั้งแต่เกิดจนตาย ซึ่งรายได้ที่ควรนำมาสนับสนุนการบริการรักษาพยาบาลและการศึกษาอาจได้มาจากการนำพลังงานทั้งหมดกลับมาเป็นสมบัติของประเทศชาติเพื่อหารายได้เข้ามาจุนเจือในส่วนนี้

ในด้านของรัฐบาลผู้เข้าร่วมประชุมเห็นว่าควรมีการเปลี่ยนแปลงระบบการได้มาซึ่งรัฐบาล ในปัจจุบันรัฐบาลต้องพึ่งฐานเสียงและแหล่งทุนในการสนับสนุนพรรคการเมือง เมื่อได้รับตำแหน่งต้องให้ผลประโยชน์คืนกับแหล่งทุน ดังนั้นหากระบบการนำมาซึ่งรัฐบาลยังเป็นอย่างปัจจุบันการแก้ไขปัญหาอื่นๆ ก็อาจไม่เกิด ทำให้ประเทศไม่พัฒนา มากไปกว่านั้นรัฐบาลควรมีการกระจายอำนาจทางเศรษฐกิจให้สังคม โดยการเอาทรัพยากรทั้งหมดมาจัดสรรใหม่อย่างเป็นธรรม และนำเงินที่ได้จากการจัดสรรทรัพยากรไปสนับสนุนเรื่องระบบประกันสุขภาพและการศึกษา ส่งเสริมการให้พลังงานทางเลือก ลดการใช้พลังงานสิ้นเปลือง ลดความเหลื่อมล้ำระหว่างคนรวยและคนจน และเน้นการพัฒนาที่ไม่ได้มาจากการรีดภาษีจากประชาชนเพียงอย่างเดียว โดยใช้อำนาจรัฐบังคับหรือหว่านล้อมภาคธุรกิจใหญ่ๆ เข้ามามีส่วนร่วม เช่น การใช้มาตรการด้านภาษี เป็นต้น

- ▶ ในส่วนของนโยบายที่ผู้เข้าร่วมประชุมเห็นว่ามีความจำเป็นต่อระบบสุขภาพในอีก 20 ปีคือ นโยบายการพัฒนาคนทั่วไปและบุคลากรทางการแพทย์ ทั้งด้านสุขภาพกายและสุขภาพใจ ไม่ใช่เฉพาะเรื่องการศึกษา แต่เป็นการสร้างจิตใต้สำนึกเพื่อให้ได้ทรัพยากรมนุษย์ที่ดี โดยการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี เช่น สวนสาธารณะ สนามกีฬา พิพิธภัณฑการเรียนรู้ เพื่อให้บรรยากาศกระตุ้นคนในประเทศให้มีความคิด ไม่เห็นแก่เงินเพียงอย่างเดียว เช่นเดียวกับบุคลากรทางการแพทย์ที่ไม่จำเป็นต้องเป็นคนเก่ง แคให้เป็นคนดีก็พอ รวมไปถึงนโยบายการจําแนกคุณภาพพืชผล โดยตั้งเกณฑ์คุณภาพของพืชผลในเชิงส่งเสริมสุขภาพของประชาชน เช่น พืชที่ลดการใช้ยาปราบศัตรูพืช สารเคมี พืชที่ลดสภาวะโลกร้อน เป็นต้น งานวิจัยพันธุ์พืชถูกนำมาใช้ ส่งผลต่อรายได้เกษตรกร สุขภาพของผู้บริโภคและแนวทางของอุตสาหกรรมปศุสัตว์ประเทศไทย

คำถามที่ 3. สมมติว่า...ในอีก 20 ปีข้างหน้า ประเทศไทยมีปัญหาเศรษฐกิจถดถอยอย่างรุนแรง รัฐบาลจำเป็นต้องตัดงบประมาณด้านสุขภาพลง ซึ่งมีผลกระทบต่อปริมาณและคุณภาพของบริการ คุณคิดว่าสวัสดิการสุขภาพที่จัดโดยภาครัฐอย่างไรที่ยอมรับได้

ผู้เข้าร่วมประชุมให้ความเห็นว่า แม้ว่าประเทศจะประสบปัญหาเศรษฐกิจถดถอยรุนแรงอย่างไรก็ไม่ควรมีการตัดบริการทางสุขภาพออกเลย หากมีความจำเป็นเรื่องการเงินควรให้มีระบบการจ่ายร่วมจากประชาชน (co-pay) โดยให้ประชาชนช่วยจ่ายค่ารักษาพยาบาลจากรายได้ของตนเอง ไม่ใช่ภาษีประชาชนมาช่วยจ่าย และลดค่าใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือยลง เช่น ลดการใช้เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ยี่ห้อชีวิตที่เพียงแต่ซื้อเวลาการตายแต่ไม่เพิ่มคุณภาพชีวิต โดยแพทย์ต้องช่วยอธิบายให้คนป่วยและญาติเข้าใจสถานการณ์ของโรค เพื่อลดการใช้เทคโนโลยีที่สิ้นเปลือง ส่งเสริมการออกกำลังกาย การใช้สมุนไพรจาก

ทรัพยากรธรรมชาติที่ประเทศไทยมีอยู่และพัฒนาการวิจัยสมุนไพร R&D ให้มีความปลอดภัยมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้กฎหมายต้องเปิดและเอื้อให้แก้ไขปัญหานั้นได้ ไม่ใช่ไปช่วยไปหาหมอ ซื้อยาไปหาเภสัช แต่ควรเน้นให้พึ่งพาตนเอง สามารถปรึกษาหมอชาวบ้านและหาทางรักษาเองได้

นอกจากนั้นผู้เข้าร่วมประชุมยังเสนอให้มีกระจายอำนาจแก่ชุมชนในจัดการทรัพยากร การศึกษาและสุขภาพด้วยตนเอง โดยรัฐบาลให้เงินกองทุนลงไป ซึ่งวิธีนี้สามารถแก้ไขปัญหานั้นได้ตรงจุดมากกว่า โดยทำในระดับจังหวัด หรือ 2-3 จังหวัดร่วมกัน หากทำในระดับที่เล็กกว่า เช่น หมู่บ้าน ตำบล อาจจะไม่เกิดประโยชน์

ระบบบริการสุขภาพในสถานการณ์เศรษฐกิจถดถอยควรเน้นการป้องกันและรักษาไปพร้อมๆกัน รัฐบาลอาจมีนโยบายการช่วยเหลือตามอัตรารายได้ของประชาชน จนมากช่วยมาก จนน้อยช่วยน้อย แต่นโยบายเช่นนี้จะเกิดความเหลื่อมล้ำในสังคม ซึ่งในประเด็นนี้ผู้เข้าร่วมประชุมยังกังวลว่ายังไม่สามารถทำได้แม้มีสถานการณ์เศรษฐกิจถดถอย ดังนั้นจึงควรมีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาเพื่อจัดสรรงบประมาณและแก้ไขปัญหานั้นได้ตรงประเด็น

ในการแก้ปัญหาจำนวนบุคลากรการแพทย์และการเข้าถึงบริการของประชาชน ผู้เข้าร่วมประชุมให้ความเห็นว่าควรเอาธุรกิจโรงพยาบาลเอกชนออกจากตลาดหลักทรัพยากรมาเป็นของรัฐบาลเพื่อตั้งแพทย์และพยาบาลกลับมาทำงานเพื่อประชาชน หรือแก้ปัญหาการเข้าถึงโรงพยาบาลเอกชนโดยรัฐบาลให้เงินสนับสนุนพิเศษแก่โรงพยาบาลเอกชนที่ให้บริการกับคนไทย ดังนั้นอัตราค่าบริการโรงพยาบาลเอกชนจะถูกลงเพื่อตั้งลูกค้าให้มารับบริการ หากพบว่าแพทย์ยังขาดแคลนอยู่ก็อาจให้ทันตแพทย์มาช่วยรักษาคนไข้

พลิกวิกฤตเศรษฐกิจถดถอยให้เป็นโอกาสในการปรับปรุงระบบบริการสุขภาพใหม่ โดยเน้นให้มีการพึ่งตนเองเป็นพื้นฐาน หากจำเป็นต้องมีการรักษาควรมีบริการเฉพาะโรคที่รักษายาก โรคที่มีความซับซ้อนและโรคระบาดเท่านั้น ผู้เข้าร่วมประชุมจึงเสนอให้มีการลดขนาดโรงพยาบาลหรือยกเลิกการมีโรงพยาบาลไป อาจจะมีเพียงสถานพยาบาลเล็กๆ ใกล้หมู่บ้านเท่านั้น ดังนั้นกระทรวงสาธารณสุขจึงควรมีขนาดเล็กลงเหลือเพียงกรมควบคุมโรคและกรมงานวิจัยเท่านั้น โดยกระทรวงสาธารณสุขมีหน้าที่เพียงควบคุมกำกับนโยบาย ทิศทางการดำเนินงานและยกระดับมาตรฐานการรักษายาบาลเท่านั้น

ผู้เข้าร่วมประชุมเสนอให้มีการหารายได้จากความเป็น Medical Hub ซึ่งประเทศไทยมีชื่อเสียงในด้านนี้อยู่แล้วมาช่วยเหลือระบบสุขภาพไทย แต่ถ้าเงินไม่เพียงพอจำเป็นต้องขายสมบัติของชาติมาช่วยแก้ไขปัญหานั้น ซึ่งจะเป็นอะไรนั้นต้องขึ้นอยู่กับความเหมาะสม

ปิดการประชุมเวลา 12.00น.

นางสาวชุตติมา คำดี

นายทรงยศ พิลาสันต์

ผู้จัดรายการประชุม

ผู้ตรวจรายงานการประชุม

รายงานการประชุมระดมสมอง

เพื่อพัฒนาฉกัทศ์ระบบสุขภาพที่คนไทยต้องการในอีก 20 ปีข้างหน้า

ในโครงการ “จัดลำดับความสำคัญของงานวิจัยด้านสุขภาพสำหรับประเทศไทย”

วันพุธ ที่ 27 เดือน มีนาคม 2556 เวลา 13.30 – 16.30 น.

ณ ห้องลาวู ชั้น 25 โรงแรมสยาม แอท สยาม ดีไซด์ โฮเต็ล แอนด์ สปา กรุงเทพมหานคร

เริ่มประชุมเวลา 13.30 น.

การจัดประชุมระดมสมองเพื่อพัฒนาภาคีของระบบสุขภาพที่คนไทยต้องการครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพอนาคตของระบบสุขภาพที่พึงประสงค์ในอีก 20 ปีข้างหน้า โดยเป็นการจัดประชุมมีการเชิญผู้ที่มีบทบาทสำคัญในประเทศไทย จาก 15 สาขาวิชาที่สำคัญและสามารถเป็นตัวแทนของคนในสังคมที่ปรารถนาได้ เช่น ผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุข นักคิดนักเขียน นักวิทยาศาสตร์สาขาอื่นที่มีใช้สาขาสุขภาพ นักการศาสนา นักธุรกิจ นักเศรษฐศาสตร์ นักการเมือง นักสื่อสารมวลชน นักการศึกษา นักสังคมสงเคราะห์ นักกฎหมาย นักเทคโนโลยี นักรัฐศาสตร์ ผู้บริหารของกลุ่ม (สกว.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สวทช.) สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทส.) สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวทน.) สำนักงานส่งเสริมนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมแห่งชาติ (สวท.) สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน) (วช.) สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และกลุ่มคนรุ่นใหม่ เข้าร่วมอภิปรายเป็นกลุ่มย่อยและเสนอภาพระบบสุขภาพที่คนไทยต้องการ เพื่อแสวงหาระบบสุขภาพของประชาชนในอนาคตที่มีความครอบคลุมและถ้วนหน้ามากที่สุดจากผู้ที่มีบทบาทในสังคมไทย เพื่อร่วมวาดภาพอนาคตของระบบสุขภาพที่คนไทยต้องการ จากการประชุมสามารถสรุปการคาดการณ์ภาพอนาคตของระบบสุขภาพจากผู้เข้าร่วมประชุมตามคำถามจำนวน 3 คำถามดังนี้

คำถามที่ 1 สมมติว่าพรุ่งนี้คุณกลายเป็นมหาเศรษฐี 1 ใน 10 ของคนที่รวยที่สุดในโลก คุณมีเงินเหลือมากมายและอยากใช้เงินส่วนหนึ่งช่วยเหลือสังคม คุณจะใช้นั้นอย่างไรหรือทำอะไร เพื่อให้คนไทยมีสุขภาพดีขึ้นในอีก 20 ปีข้างหน้า

ผู้เข้าร่วมประชุมเสนอให้มีการลงทุนกับ “กระทรวงมหาดไทย” ในการนำประชากรที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยและยังไม่ได้รับการบันทึกลงในทะเบียนราษฎรเข้าดำเนินการจัดทำทะเบียนประชากรให้แล้วเสร็จ เนื่องจากประชากรที่ตกหล่นจากทะเบียนราษฎรอีกจำนวนมากยังไม่ได้ถูกบันทึกลงในทะเบียน เพื่อให้รัฐทราบสถานะและจำนวนประชากรทั้งหมดซึ่งจะสามารถทำให้รัฐจัดสรรทรัพยากรได้อย่างถูกต้องตามฐานประชากรในพื้นที่นั้นๆ โดยวิธีการนี้จะนำมาซึ่งความมั่นคงในความเป็นมนุษย์ (ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยเรื่อง สิทธิมนุษยชน ข้อ 6 ทุกๆ คนมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลในกฎหมายไม่ว่า ณ ที่ใดๆ) หรือลงทุนสร้างมูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก(แบบครอบครัว) เพื่อประชากรเด็กที่เร่ร่อนหรือที่ยังไม่ได้รับการบันทึกลงในทะเบียนราษฎร ซึ่งกลุ่มคนจำนวนนี้ยังขาดการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานต่อการดำรงชีวิตที่พึงจะได้รับ อาทิเช่น ที่พักอาศัย อาหารครบมือ การศึกษา การดูแลรักษาและที่สำคัญที่ควรให้ คือ “ความรู้เรื่องการเกษตรแบบพึ่งพาตนเอง” อันนำมาซึ่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และได้รับเกียรติอย่างมนุษย์พึงจะได้รับ (ครูที่ดีสร้างคนดีได้ คนที่ดีพัฒนาประเทศได้) อันเป็นการลงทุนเพื่อให้ความช่วยเหลือด้านประชากรที่มีความสำคัญต่อความเป็นรัฐ

การพัฒนาประเทศ ผู้เข้าร่วมประชุมมีแนวคิดที่จะการสร้างเวทีแข่งขันภาคประชาชน สำหรับคัดเลือกบุคคลเข้ามาเป็นผู้นำภาคเอกชน (Peoples Participation) โดยการลงทุนจัดประชุมวิชาการทุกระดับขึ้น ค้นหาบุคลากรที่มีแนวคิด ทักษะดีและมีความสามารถที่สร้างสรรค์สังคม โดยกระบวนการนี้จะสามารถคัดกรองบุคคลให้เกิดการรวมตัวกันเป็นกลุ่มคณะทำงานที่มีความสามารถ ความถนัดเฉพาะและยังเป็นต้นแบบสำหรับพัฒนาสังคมประเทศ และได้มีแนวคิดด้านเทคโนโลยีเกี่ยวกับการสนับสนุนให้มีการสร้างหุ่นยนต์สำหรับใน 1 บ้านควรมีหุ่นยนต์ 1 ตัวเป็นอย่างน้อย สำหรับดูแลผู้สูงอายุ ในการช่วยเหลือดูแลพื้นฐานในการดำรงชีวิตและป้องกันภัยต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ เช่น อัมพฤกษ์ อัมพาต เพียงเพราะขาดดูแลอย่างใกล้ชิด (และในบางพื้นที่ที่อันตรายหรือเหมาะสมก็ควรให้มีหุ่นยนต์ประจำทำหน้าที่แทน เช่น รักษาการป่าไม้ ตระเวนชายแดน เนื่องจากหุ่นยนต์ไม่สามารรถรับชั้นใดและทำงานได้ตลอด) อีกทั้งยังลงทุนขยายบริการสุขภาพโดยการจัดตั้งกองทุนสุขภาพสำหรับชุมชน เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงระบบสุขภาพมากกว่าในปัจจุบัน

ด้านการจัดการเกี่ยวความรู้ ได้มีแนวคิดเสนอที่จะลงทุนสร้างองค์กรเกี่ยวกับการพัฒนาครู (รวมถึงการศึกษาวิจัยที่เพื่อหาแนวทางพัฒนา) โดยให้องค์กรที่จัดตั้งขึ้นมานั้นสามารถดูแลตั้งแต่สภาพความเป็นอยู่ การศึกษา การอบรมและรับรองรายได้

เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของวิชาชีพครู ด้วยครูนั้นเป็นอาชีพพื้นฐานในการพัฒนาปรับปรุงเยาวชนอันเป็นอนาคตของชาติในอนาคต (ปัญหาของระบบการศึกษาผ่านครูนั้นยังมีปัญหา ซึ่งทำให้คนไม่เจริญ) หรือในด้านความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ ได้มีแนวคิดเกี่ยวกับการจัดตั้งหน่วยงานที่ให้ความรู้กับประชาชนด้านสุขภาพ โดยเฉพาะเกี่ยวกับอาหารและการบริโภค เพราะปัจจุบันนี้เราทราบเพียงแค่ว่า “ควรทานอาหารหลักให้ครบ 5 หมู่” ซึ่งเพียงพอเหมาะสมหรือไม่มากนักน้อยเพียงใด ต่อช่วงวัยต่างๆ และสถานะทางอาชีพที่ประกอบอยู่ ด้านความรู้การเกษตร ได้มีแนวคิดในการลงทุนสนับสนุนให้จัดตั้งกองทุนสนับสนุนงานวิจัยเกี่ยวกับการเกษตรอินทรีย์ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อนำความรู้เกี่ยวกับการปลูกพืชผลบริโภคเองในครัวเรือนทั้งในเมืองและชนบท ซึ่งเชื่อว่าพืชพรรณที่บริโภคในท้องตลาดปัจจุบันนั้นมีการผลิต ปลูก จัดส่ง ไม่ได้มาตรฐานและเจือปนสารเคมี หรือลงทุนตั้งมูลนิธิทำวิจัยการเกษตรเกี่ยวกับการผลิต การขนส่ง การบริหารจัดการ ควบคุมคุณภาพ และบริโภคอาหารและโภชนาการเพื่อคนทั้งประเทศ

สุขภาพจิตใจของประชาชน ผู้เข้าร่วมประชุมสนับสนุนให้ลงทุนจัดฝึกอบรมด้านการบริหารจัดการและการเจริญปัญญา ด้วยปัจจุบันวิทยาการสมัยใหม่ได้เจริญก้าวหน้าล้ำความเจริญทางด้านจิตใจทำให้สุขภาพจิตของคนไทยเสื่อมถอยลง เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนเจริญสติบำเพ็ญภาวนายกระดับการพัฒนาจิตใจของตนเองและสังคม และยังช่วยลดความเครียดจากปัญหาสังคมต่างๆ ได้ ส่วนด้านสุขภาพกายของประชาชนเห็นว่าควรมีการลงทุนให้มีการจัดฝึกอบรมโยคะในชุมชน เพื่อให้ประชาชนมีทางเลือกในการออกกำลังกายทุกช่วงวัย เพราะในปัจจุบันการออกกำลังกายนั้นยังจำกัดอยู่กับกลุ่มคนบางกลุ่มและบางช่วงวัยเท่านั้น อีกทั้งในเมืองหลวงยังมีค่าใช้จ่ายที่เกินความจำเป็น

คำถามที่ 2 สมมติว่าพรุ่งนี้คุณได้รับการแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรีของประเทศไทย โดยมีวาระ 10 ปี และในช่วงเวลานี้มีความมั่นคงทางการเมืองสูง (รัฐบาลมีเสียงข้างมากในสภา ไม่มีการปฏิวัติ และไม่มีเหตุการณ์ที่ทำให้ต้องยุบสภา) รัฐบาลจะมีนโยบายอะไรบ้าง เพื่อให้คนไทยมีความสุขเพิ่มขึ้นในอีก 20 ปีข้างหน้า

ผู้เข้าร่วมประชุมมีแนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนทางในการบริหารประเทศหลายด้านที่สำคัญในการปรับปรุงระบบจัดการพื้นฐานของภาครัฐ โดยเสนอนโยบายที่สนับสนุนเช่น ให้ทุนการศึกษาแก่ชุมชนท้องถิ่นหรือบุคคลที่มีความต้องการที่จะเป็นแพทย์ โดยมุ่งหวังให้บุคคลเหล่านั้นที่ได้รับทุนกลับไปเป็นหมอประจำชุมชนของตนเอง เพื่อพัฒนาท้องถิ่นและยังเป็นการเพิ่มบุคลากรทางการแพทย์ด้วยอีกทาง และสนับสนุนงานวิจัยท้องถิ่น ในการพัฒนาบุคลากรให้มีขีดความสามารถเพิ่มคิดเรื่องวิธีคิดและเป็นการยกระดับความรู้ของชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนจัดตั้งหน่วยงานที่มีหน้าที่คัดสรรงานวิจัยที่มีเหตุผลเชิงวัฒนธรรมในบริบทของผู้ถือปฏิบัติร่วมกันและนับเป็นมรดกของชาติได้ และเพิ่มห้องเรียนให้ประชาชน โดยเฉพาะข้อมูลแบบไร้สายเพื่อเป็นการรับรองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับการเข้าถึงความรู้และการศึกษา และสนับสนุนงานวิจัยที่พัฒนาประเทศโดยสามารถนำงานวิจัยนั้นมาธรรมาภิบาลความรู้ในการพัฒนาประเทศได้

ในด้านการบริหารแผ่นดินนั้นที่ประชุมเห็นว่าควรดำเนินนโยบายจัดการกับประชากร โดยเร่งนำประชากรที่ตกสำรวจกลับเข้าสู่ทะเบียนราษฎร์ โดยการลงรายการสถานะบุคคลและการเพิ่มชื่อกลับเข้าสู่ทะเบียนเพื่อให้มนุษย์ทุกคนกลับเข้าสู่ระบบรัฐ อีกทั้งจะจัดหางานให้กับประชาชนทุกคนโดยให้กระทรวงต่างๆ ดำเนินการตามนโยบาย อันจะเป็นการดำรงไว้ซึ่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รวมทั้งเร่งจัดทำฐานข้อมูลประชากรของอาเซียน เพื่อทราบสถานะ ความรู้ความถนัด และปัญหาของประชากร (เช่น พิกัด อัมพาต อาชญากร เป็นต้น) ในอาเซียนเพื่อใช้ในการพัฒนาต่อไป อีกทั้งยังเสนอให้ดำเนินนโยบายแก้ไขการคอร์รัปชัน คืบอานาจให้ประชาชน บูรณาการระบบราชการของรัฐและสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและเข้ามามีส่วนร่วมกับรัฐบาลในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ ของประชาชน รวมทั้งให้มีการตรวจสอบกำกับดูแลประสิทธิภาพของระบบราชการ อีกทั้งยังยุบเลิกหน่วยงานระดับชาติที่เป็นภาระด้านงบประมาณ และให้มีการจัด Thailand monitor สะท้อนความคิดเห็น ความรู้สึกและความพึงพอใจของประชาชน ต่อสถานะการเมืองกับระบบราชการ เปรียบเทียบนโยบายสาธารณะกับการดำเนินการโดยข้าราชการประจำ เพื่อทราบช่องว่างของการพัฒนาระบบการบริหารโดยฝ่ายปกครองและฝ่ายปกครองโดยแท้ให้ทันต่อสภาวะสังคมในปัจจุบัน และรณรงค์สร้าง

สังคมที่เชิดชูศักดิ์ศรีความเป็นคนไปพร้อมกัน เพื่อปลูกสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนยุติการคอร์รัปชันและทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม รวมทั้งปรับโครงสร้างพื้นฐานของรัฐโดยเฉพาะระบบบริการสาธารณะที่รัฐจัดสรรให้แก่ประชาชน เช่น ระบบการขนส่งมวลชน เป็นต้น

ด้านตุลาการได้มีข้อเสนอว่าควรมีการแก้ไขปรับปรุงกระบวนการคัดเลือกบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ให้มาจากบุคคลหลายระดับชั้นโดยเฉพาะภาคประชาชน (ไม่ใช่ภาคธุรกิจหรือคนชั้นกลาง) เพื่อให้สถาบันตุลาการเข้าใจถึงความเป็นจริงของสังคม ซึ่งปัจจุบันพบว่าเจ้าหน้าที่ในระบบนั้นขาดความเข้าใจในความจริงแท้ของสังคม ด้วยบุคลากรยุติธรรมมุ่งแต่ศึกษาตำราจนขาดความรู้แท้จริง ความเข้าใจในชีวิตและสังคมประเทศ และยังต้องส่งเสริมจริยธรรมแก่นักกฎหมายสอดแทรกการเรียนและการประกอบวิชาชีพไปด้วย ขณะเดียวกันก็จะริบดำเนิการยกร่างกฎหมายเกี่ยวกับระบบตุลาการให้เกิดความเป็นธรรมต่อประชาชน ให้เป็นที่พึงของประชาชนทุกคนถ้วนหน้า

คำถามที่ 3 สมมติว่าในอีก 20 ปีข้างหน้า ประเทศไทยมีปัญหาเศรษฐกิจถดถอยอย่างรุนแรง รัฐบาลจำเป็นต้องตัดงบประมาณด้านสุขภาพลง ซึ่งมีผลกระทบต่อปริมาณและคุณภาพของบริการ คุณคิดว่าสวัสดิการสุขภาพที่จัดโดยภาครัฐอย่างไรที่ยอมรับได้

ผู้เข้าร่วมประชุมยอมรับได้หากรัฐได้มีแนวทางในการรักษาสิทธิเกี่ยวกับสุขภาพพื้นฐานให้คงไว้ในสถานะเดิม โดยเสนอให้รัฐหรือโรงพยาบาลตรวจคัดกรองโรคที่ไม่จำเป็นที่จะต้องรักษา เพื่อไม่ให้คนล้นโรงพยาบาลและหาทางป้องกันความเจ็บป่วยหรือใช้แพทย์ทางเลือกใหม่ อาทิเช่น สมุนไพรแทนการใช้ยาจากต่างประเทศ หรือการให้ความรู้ แนะนำโดยแพทย์ชุมชนเบื้องต้นก่อน ทั้งนี้หมอควรดูแลใกล้ชิดกับประชาชนมากขึ้นด้วย ส่วนด้านภาษีและภาระค่าใช้จ่ายกับระบบสุขภาพ ที่ประชุมมีแนวคิดที่รัฐสมควรที่จะจัดเก็บภาษีเพิ่มจากรายได้ที่ไม่จำเป็น เช่น สรรพสามิต ที่ดิน ทหาร และมียุทธศาสตร์ในการกำจัดคอร์รัปชัน หรือปรับระบบการจัดการด้านภาษีบำรุงท้องที่ โดยให้เศรษฐกิจในพื้นที่แบกรับค่าใช้จ่ายของโรงพยาบาล โรงเรียนในเขตรับผิดชอบนั้นๆ โดยเงินภาษีไม่ต้องผ่านรัฐ และพยายามปรับระบบทุนประกันสังคม โดยปรับลดระบบประกันสิทธิข้าราชการให้เกิดความเท่าเทียมกัน ทั้งนี้ไม่ควรที่จะให้ลดสิทธิประกันสุขภาพอย่างในปัจจุบันรวมทั้งงบประมาณประกันสุขภาพด้วย

เมื่อไม่มีผู้เข้าร่วมประชุมอภิปรายในประเด็นอื่นใดอีก ประธานฯ กล่าวสรุปประเด็นที่ได้จากการประชุมและกล่าวปิดประชุม

ปิดการประชุมเวลา 16.30 น.

นายคณาภรณ์ ธนูธรรมเจริญ

นางสาวพิศพรรณ วีระยิ่งยง

ผู้สรุปรายงานการประชุม

ผู้ตรวจรายงานการประชุม

รายงานการประชุมระดมสมอง

เพื่อพัฒนาภาคีเครือข่ายสุขภาพที่คนไทยต้องการในอีก 20 ปีข้างหน้า

ในโครงการ “จัดลำดับความสำคัญของงานวิจัยด้านสุขภาพสำหรับประเทศไทย”

วันศุกร์ที่ 28 มีนาคม 2556 เวลา 9.00-12.00 น.

ณ ห้องลาวู ชั้น 25 โรงแรมสยาม แอท สยาม ดีไซด์ โฮเทล แอนด์ สปา กรุงเทพมหานคร

เริ่มประชุม เวลา 9.00 น.

นพ.สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ ประธานการประชุม กล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมและชี้แจงวัตถุประสงค์การประชุม หลังจากนั้น ดร. อินทิรา ยมาภัย แนะนำโครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ (HITAP) และนำเสนอที่มาและวัตถุประสงค์ของโครงการจัดลำดับความสำคัญของงานวิจัยด้านสุขภาพสำหรับประเทศไทย หรือ โครงการมองไกล วิจัยสุขภาพ พร้อมทั้งชี้แจงขั้นตอนการประชุม

ประธานฯ ขอให้ผู้เข้าร่วมประชุมอภิปรายและแสดงความคิดเห็นใน 4 คำถาม ซึ่งที่ประชุมได้อภิปรายและแสดงความคิดเห็นสรุปได้ดังต่อไปนี้

คำถามที่ 1 เพื่อให้ตัวคุณเองและลูกหลานของคุณมีสุขภาพดีในอนาคตอีก 20 ปีข้างหน้า คุณมีข้อเสนอให้ หน่วยงานในภาครัฐ ภาคเอกชน NGOs และ/หรือ ประชาชนทั่วไปทำอะไรบ้าง

1. การบริหารจัดการการบริการด้านสุขภาพ

ในด้านการบริการสุขภาพ ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับประชาชนในทุกกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับผู้ใช้แรงงานและกลุ่มคนที่มีเศรษฐานะต่ำ รัฐควรให้ความสำคัญกับโรคที่เกิดในกลุ่มคนที่มีเศรษฐานะต่ำ ซึ่งมักถูกละเลย ดังนั้น รัฐควรให้งบประมาณสนับสนุนและมีนโยบายให้ทำวิจัยเกี่ยวกับโรคดังกล่าว

2. สนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรค

ภาคส่วนต่างๆ ควรสนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนสนใจในเรื่องสุขภาพและตระหนักว่าสุขภาพเป็นเรื่องของตนเองมากขึ้น ให้มีการปรับวิถีคิดและพฤติกรรมด้านสุขภาพ โดยมองสุขภาพเป็นองค์รวมที่ไม่ใช่เรื่องแต่สุขภาพกายเท่านั้น แต่มีการเชื่อมโยงระหว่างสุขภาพกายและจิตอย่างสมดุล ภาครัฐควรมีนโยบายหรือมาตรการที่เน้นการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคให้แก่ประชาชน โดยดำเนินงานแบบบูรณาการร่วมกับหน่วยงาน NGOs หรือภาคเอกชน เช่น จัดให้มีการตรวจสุขภาพฟรีแก่ประชาชนทุกคนปีละ 1 ครั้ง หรือมีมาตรการสนับสนุนให้ประชาชนหันมาออกกำลังกายให้มากขึ้น เป็นต้น ทั้งนี้ความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นในปัจจุบันล้วนมาจากปัญหาที่เกิดจากการกินอาหารที่เป็นโทษต่อร่างกาย ซึ่งเป็นผลพวงมาจากอุตสาหกรรมอาหารและการเกษตรของประเทศ ในอนาคตรัฐควรมีมาตรการในการควบคุมอุตสาหกรรมหรือธุรกิจด้านอาหารและการเกษตรของภาคเอกชน โดยเฉพาะในเรื่องของโภชนาการและความปลอดภัย รวมถึงอาจต้องมีการดำเนินการวิจัยเพื่อให้ทราบว่าการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารและการเกษตรที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนั้น แท้จริงแล้วก่อให้เกิดผลดีหรือผลเสียต่อสุขภาพของประชาชน ทั้งนี้เพื่อสุขภาพที่ดีของประชาชน

3. สนับสนุนให้เกิดการรู้เท่าทันด้านสุขภาพ (health literacy)

ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพที่มีมากขึ้นและมีช่องทางที่ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลเหล่านั้นได้ง่ายขึ้น ในขณะที่ข้อมูลหลายส่วนมีความคลาดเคลื่อน ผิดพลาด และไม่ตรงกัน รวมถึงก่อให้เกิดโทษอยู่ นำมาซึ่งปัญหาสำคัญในการรับรู้และนำข้อมูล

ข่าวสารเหล่านั้นไปใช้ต่อ ภาครัฐจึงควรส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้และความสามารถในการวิเคราะห์กลั่นกรองข่าวสารที่มา จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายได้ รวมถึงอาจจัดให้มีระบบกรองข้อมูลข่าวสารที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย เช่น ผ่าน รายการโทรทัศน์ที่นำเสนอข้อมูลด้านสุขภาพที่ถูกต้องและให้ความรู้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์เทียม (pseudoscience) หรือความ เชื่อผิดๆ ที่สืบทอดต่อกันมา นอกจากนี้ภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระทรวงสาธารณสุขควรเปิดเผยและสนับสนุนข้อมูลด้าน สุขภาพที่ถูกต้องทั้งการดูแลสุขภาพ การป้องกันโรค ลักษณะของโรคและการเกิดโรคตั้งแต่ข้อมูลที่เป็นข้อมูลดิบไปจนถึงข้อมูล ทั่วไป โดยมีความจำเป็นที่จะต้องทำให้ข้อมูลเหล่านั้นอยู่ในรูปแบบที่ประชาชนทุกระดับสามารถเข้าใจได้ง่าย นอกจากนี้ภาครัฐ ควรมีการบูรณาการความรู้ทางการแพทย์เข้ากับความรู้ทางด้านเทคโนโลยี เนื่องจากความรู้ทั้งสองส่วนที่มีอยู่ในปัจจุบันเป็น ความรู้ที่ติดตัวอยู่กับบุคลากรสาขานั้นๆ ซึ่งเป็นความรู้ที่ค่อนข้างเฉพาะเจาะจงมาก ทำให้ยากแก่การเข้าถึงและเข้าใจของ ประชาชน

ข้อมูลสำคัญอีกอย่างหนึ่งคือข้อมูลด้านโภชนาการ ซึ่งปัจจุบันมีกักใบบนฉลากของอาหารบรรจุเสร็จเท่านั้น รัฐบาลและ NGOs ควรสนับสนุนให้มีข้อมูลโภชนาการของอาหารทุกประเภท เพื่อให้ประชาชนทราบถึงข้อมูลด้านโภชนาการของอาหารที่ ตนเองเลือกรับประทาน ทั้งนี้การให้ข้อมูลข้างต้นทั้งหมด ควรวางอยู่บนหลักการที่ประชาชนสามารถนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้ได้ จริง

4. สร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน

การดำเนินนโยบายหรือมาตรการด้านสุขภาพต่างๆ ของภาครัฐควรมีการบูรณาการการทำงานร่วมกับภาคเอกชน เช่น ภาครัฐ ร่วมมือกับภาคเอกชนในการสร้าง application ติดตามข้อมูลสุขภาพของคนไทยและให้ความรู้ด้านสุขภาพ เนื่องจากใน อนาคตคนไทยจะใช้ smart phone มากขึ้น การติดตามสุขภาพผ่าน application จะทำได้ง่าย รวดเร็วและทั่วถึง

คำถามที่ 2 สมมติว่า พรุ่งนี้คุณกลายเป็นมหาเศรษฐี 1 ใน 10 ของคนที่รวยที่สุดในโลก คุณมีเงินเหลือมากมายและอยาก ใช้เงินส่วนหนึ่ง ช่วยเหลือสังคม คุณจะใช้เงินนั้นอย่างไรหรือทำอะไร เพื่อให้คนไทยมีสุขภาพดีขึ้นในอีก 20 ปีข้างหน้า ผู้เข้าร่วมประชุมได้ให้ข้อเสนอแนะใน 3 ประเด็นดังต่อไปนี้

1. พัฒนาเทคโนโลยีด้านการเจริญพันธุ์ (reproductive technology)

เนื่องจากอัตราการเกิดของประชากรไทยมีแนวโน้มลดลงและเด็กที่เกิดมานั้นได้รับการเลี้ยงดูแบบด้อยคุณภาพมากขึ้น (เด็ก เกิดน้อยด้อยคุณภาพ) ส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากความไม่พร้อมในการเลี้ยงดูบุตรของผู้เป็นแม่ จึงควรยับยั้งการมีบุตรจาก บุคคลที่มีแนวโน้มว่าจะไม่พร้อมในการเลี้ยงดูบุตร เช่น กลุ่มเด็กแว้นหรือเด็กสก๊อย โดยควรให้เงินลงทุนพัฒนาเทคโนโลยีด้าน การเจริญพันธุ์ เช่น การพัฒนายาคุมกำเนิดที่ฉีดเพียง 1 เข็ม สามารถคุมกำเนิดได้ยาวนานถึง 10 ปี สำหรับฉีดให้กับเด็กหญิงที่ เริ่มมีประจำเดือนเพื่อป้องกันปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น และให้เงินค่าตอบแทนเพื่อจูงใจกลุ่มคนที่มีแนวโน้มว่าไม่มี ความพร้อมในการเลี้ยงดูบุตรในการคุมกำเนิดเพื่อยับยั้งการมีบุตรจากบุคคลเหล่านั้น หรือลงทุนพัฒนาเทคโนโลยีการทำ GIFT (Gamete intrafallopian transfer) และให้เงินสนับสนุนแก่ครอบครัวที่มีความพร้อมในการเลี้ยงดูบุตรแต่มีบุตรยากในการ รักษาเพื่อให้สามารถมีบุตรได้

2. การสร้างเสริมสุขภาพ

ควรลงทุนเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนออกกำลังกายมากขึ้น เพื่อทำให้ร่างกายแข็งแรง ลดปัญหาโรคภัยไข้เจ็บที่อาจเกิดขึ้น ตามมา รวมถึงลงทุนในการสร้างพื้นที่สาธารณะ เช่น สวนสาธารณะให้มากขึ้น ซึ่งช่วยสนับสนุนการออกกำลังกายของ ประชาชน

3. การศึกษา การให้ความรู้และข้อมูลด้านสุขภาพ

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศ ดังนั้นจึงควรลงทุนพัฒนาการศึกษาให้รอบด้านและครบทุกมิติ ตั้งแต่โครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน รวมไปถึงการพัฒนาความรู้และจริยธรรมในผู้เรียน โดยการศึกษาที่พัฒนาขั้นนั้นจะต้องเปลี่ยนแปลงจากเดิม ที่มีลักษณะ "สั่งสอน" ให้ผู้เรียนจดจำ เป็นการ "สอน" ให้ผู้เรียนคิดเป็น ย่อยข้อมูล เป็น และทำความเข้าใจเป็น ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนสามารถนำทักษะดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์ข้อมูล ก่อนตัดสินใจ เชื่อและนำไปใช้ เพราะในอนาคตจะมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพทั้งทางตรงและทางอ้อมเป็นจำนวนมากที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายขึ้น ดังนั้นทักษะดังกล่าวจึงมีความสำคัญมาก

นอกจากนี้ยังควรให้เงินเพื่อสนับสนุนการพัฒนาข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพที่ถูกต้อง และทำการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเหล่านั้น ซึ่งรวมถึงความรู้เกี่ยวกับกลไกการทำงานของร่างกายมนุษย์ กลไกการเกิดโรค ภาวะที่ตามมาหลังการเกิดโรค การป้องกันและการรักษาโรคให้แก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนได้รับข้อมูลที่รอบด้าน และสามารถตัดสินใจเลือกใช้ชีวิตและสุขภาพที่เหมาะสมกับรูปแบบการดำเนินชีวิตของแต่ละคนได้

คำถามที่ 3 สมมติว่า พรุ่งนี้คุณได้รับการแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรีของประเทศไทย โดยมีวาระ 10 ปี และในช่วงเวลานี้มีความมั่นคงทางการเมืองสูง (รัฐบาลมีเสียงข้างมากในสภา ไม่มีการปฏิวัติ และไม่มีเหตุการณ์ที่ทำให้ต้องยุบสภา) รัฐบาลจะมีนโยบายอะไรบ้างเพื่อให้คนไทยมีสุขภาพดีขึ้นในอีก 20 ปีข้างหน้า

1. การปฏิรูปการเมืองและการปฏิรูประบบราชการ

ควรปฏิรูปการเมืองและระบบบริหารราชการในระดับประเทศ โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อลดช่องว่างและสร้างความเป็นธรรมในสังคม โดยมีมาตรการสำคัญ ได้แก่ ออกกฎหมายจำกัดอำนาจของผู้บริหารประเทศ โดยเฉพาะนายกรัฐมนตรีที่ยังคงให้มีอำนาจอยู่แต่น้อยลงกว่าในปัจจุบัน และการใช้อำนาจนั้นต้องผ่านการตรวจสอบอย่างรัดกุม เพื่อป้องกันการทุจริตที่อาจเกิดขึ้น วางระบบเลือกตั้งนายกรัฐมนตรีคนถัดไป โดยมีเป้าหมายให้การใช้อำนาจรัฐของนายกรัฐมนตรีนั้นเป็นไปอย่างสมเหตุสมผล และมีการควบคุม สร้างระบบจัดการและบริหารงานราชการที่ทำให้ประชาชนในทุกระดับสามารถอยู่ร่วมกันได้ และสร้างระบบการจัดการทั้งเรื่องการเมืองระดับประเทศ การเมืองท้องถิ่น เศรษฐกิจ ให้เหมาะสมกับสังคมไทย นอกจากนี้รัฐบาลควรมีการแต่งตั้งรัฐมนตรีประจำกระทรวงตามประสบการณ์และความสามารถให้สอดคล้องกับบทบาทและพันธกิจของกระทรวงนั้นๆ ที่รัฐมนตรีต้องดูแล และให้มีการตั้งกระทรวงพัฒนาคุณภาพมนุษย์เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาค่านิยมของมนุษย์

2. การกระจายอำนาจภาครัฐจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น

การเพิ่มขึ้นของจำนวนโรงพยาบาลในอนาคตจะทำให้การควบคุมและการดูแลโรงพยาบาลเหล่านั้นของกระทรวงสาธารณสุข เป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ รวมถึงในแต่ละพื้นที่อาจจะมีโรคเฉพาะของแต่ละพื้นที่นั้นๆ ดังนั้นจึงควรกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและคนในพื้นที่เป็นผู้รับผิดชอบและดูแลสถานพยาบาลในพื้นที่ เช่น ให้องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) รับผิดชอบดูแลและบริหารโรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลจังหวัดในพื้นที่ ให้องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ดูแลและบริหารโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) เป็นการช่วยลดภาระงานของกระทรวงสาธารณสุขลงด้วย อย่างไรก็ตาม ควรมีระบบติดตามการดำเนินงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้

คำถามที่ 4 ในอีก 20 ปีข้างหน้า ประเทศไทยมีปัญหาเศรษฐกิจถดถอยอย่างรุนแรง รัฐบาลจำเป็นต้องตั้งงบประมาณด้านสุขภาพลง ซึ่งมีผลกระทบต่อปริมาณและคุณภาพของบริการ คุณคิดว่าสวัสดิการสุขภาพที่จัดโดยภาครัฐอย่างไรที่ยอมรับได้

1. ลดภาระทางการเงินด้านสุขภาพ

สนับสนุนให้ใช้ยาและเทคโนโลยีที่ผลิตเองในประเทศเพื่อลดการนำเข้าและสูญเสียรายได้ให้แก่ต่างประเทศ สนับสนุนการแพทย์ทางเลือก (การแพทย์แผนตะวันออก) นอกเหนือจากการใช้ยา เพื่อลดค่าใช้จ่ายด้านยาที่เป็นภาระงบประมาณที่สูง รวมถึงกระตุ้นให้ประชาชนออกกำลังกายและบริโภคอาหารที่เป็นประโยชน์ เพื่อสุขภาพที่ดีและลดความเจ็บป่วยลง ให้ความรู้พื้นฐานแก่ประชาชนในเรื่องความเจ็บป่วยและการดูแลสุขภาพ เพื่อให้ประชาชนสามารถดูแลสุขภาพของตนเองในเบื้องต้น ได้กรณีที่มีอาการเจ็บป่วย นอกจากนี้ควรให้ความรู้แก่ประชาชนใหม่เกี่ยวกับเรื่องชีวิต เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจและรับรู้เรื่องคุณค่าของชีวิต ว่าการตายเป็นสิ่งปกติของวงจรชีวิต ไม่ใช่เรื่องที่น่ากลัว เพื่อให้ประชาชนสามารถตัดสินใจในวาระสุดท้ายของชีวิตได้เอง ซึ่งจะเป็นประโยชน์สำคัญในลดการใช้บริการเพื่อยืดชีวิตของผู้ป่วยในระยะสุดท้าย ซึ่งมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง

2. ปฏิรูประบบสุขภาพ

การเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในอดีตสะท้อนให้เห็นถึงโอกาสอันดีในการปฏิรูประบบสุขภาพ ดังนั้นหากเกิดวิกฤตเศรษฐกิจขึ้นจริง รัฐบาลและกระทรวงสาธารณสุขจำเป็นต้องฉวยโอกาสในการปฏิรูประบบสุขภาพและการศึกษาด้านสุขภาพ รวมถึงเฝ้าดูนวัตกรรมที่อาจเกิดขึ้นในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ ซึ่งนวัตกรรมเหล่านั้นอาจมีศักยภาพพอในการนำมาใช้ต่อในระยะยาว

3. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

ปัญหาหลายประการในระบบสุขภาพไทยเกิดขึ้นจากโรงเรียนแพทย์ ทั้งทัศนคติของแพทย์และการสื่อสารระหว่างแพทย์กับผู้ป่วย ดังนั้นหากจะแก้ปัญหาในระยะยาวต้องแก้ที่โรงเรียนแพทย์และอาจารย์แพทย์ให้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนแพทย์

ผู้เข้าร่วมประชุมเห็นตรงกันว่างบประมาณด้านสุขภาพเป็นงบประมาณที่สำคัญของประเทศ จึงไม่ควรมีการตัดงบประมาณด้านสุขภาพแม้ว่าจะมีวิกฤตเศรษฐกิจเกิดขึ้น อย่างไรก็ตามหากมีความจำเป็นต้องตัดงบประมาณด้านสุขภาพแล้ว ควรมีการปกป้องงบประมาณของทั้ง 3 กองทุนไว้ให้ได้มากที่สุด (โดยให้ความสำคัญกับ กองทุนหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า กองทุนประกันสังคม และกองทุนสวัสดิการข้าราชการ ตามลำดับ) และควรมีการปรับการบริหารและแนวทางการเบิกจ่ายของกองทุนสวัสดิการข้าราชการ นอกจากนี้ยังควรหางบประมาณเพิ่มเติมจากแหล่งอื่นเพื่อแบ่งเบาภาระของรัฐบาล เช่น อาจเก็บภาษีจากโรงพยาบาลเอกชนเพิ่มขึ้น โดยให้เก็บภาษีเพิ่มขึ้น 2 เท่าจากโรงพยาบาลเอกชนที่ให้การบริการด้านสุขภาพแก่ชาวต่างชาติ เป็นต้น

ปิดการประชุมเวลา 12.00 น.

นายทรงยศ พิลาสันต์

ผู้สรุปรายงานการประชุม

ดร. ภาณุ.ศิตาพร ยังกง

ผู้ตรวจรายงานการประชุม

รายงานการประชุมระดมสมอง

เพื่อพัฒนาภาคีระบบสุขภาพที่คนไทยต้องการในอีก 20 ปีข้างหน้า

ในโครงการ “จัดลำดับความสำคัญของงานวิจัยด้านสุขภาพสำหรับประเทศไทย”

วันศุกร์ที่ 28 มีนาคม 2556 เวลา 13.30.-16.30 น.

ณ ห้องลาวู ชั้น 25 โรงแรมสยาม แอท สยาม ดีไซด์ โฮเต็ล แอนด์ สปา กรุงเทพมหานคร

เริ่มประชุม เวลา 13:30 น.

ผู้เข้าร่วมประชุมอภิปรายและให้ความคิดเห็นตามคำถามทั้ง 4 ข้อ ดังนี้

คำถามที่ 1 เพื่อให้ตัวคุณเองและลูกหลานของคุณมีสุขภาพดีในอนาคตอีก 20 ปีข้างหน้า คุณมีข้อเสนอให้ หน่วยงานในภาครัฐ ภาคเอกชน NGOs และ/หรือ ประชาชนทั่วไปทำอะไรบ้าง

ผู้เข้าร่วมประชุมให้ข้อเสนอแนะว่าในอนาคตข้างหน้าโครงสร้างประเทศไทยจะเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นกลุ่มที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ไม่มีรายได้ และมีความเจ็บป่วยได้ง่าย จำนวนของผู้สูงอายุที่มาใช้บริการในสถานพยาบาลในอนาคตจะมากขึ้นส่งผลให้ค่าใช้จ่ายเพื่อดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุทั้งในภาคครัวเรือนและภาครัฐสูงตามไปด้วย ดังนั้นภาครัฐควรมีมาตรการรองรับเกี่ยวกับระบบการรักษาพยาบาลสำหรับผู้สูงอายุเป็นพิเศษ

สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคตคือข้อมูลข่าวสารที่จะมากขึ้น ซึ่งประชาชนจะสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเหล่านั้นได้มากขึ้นเช่นกัน ภาคส่วนต่างๆ โดยเฉพาะภาครัฐควรสนับสนุนการวิจัยและเผยแพร่ข้อมูลเหล่านั้นแก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและไม่ตกเป็นเหยื่อของความรู้ที่ผิดๆ ซึ่งอาจทำลายสุขภาพได้ นอกจากนี้ควรมีการวิจัยเพื่อหารูปแบบหรือวิธีปฏิบัติที่ดีต่อสุขภาพหรือทำให้ห่างไกลความเสี่ยงด้านสุขภาพ ทั้งนี้รัฐควรนำผลการวิจัยที่เสร็จสิ้นแล้วไปปฏิบัติอย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน 2 กรณี ได้แก่

- 1) งานวิจัยด้านเทคโนโลยีทางการแพทย์ เพื่อเป็นการลดปัญหาเรื่องการนำเข้าเทคโนโลยีเครื่องมือแพทย์จากต่างประเทศ
- 2) งานวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงผลเสียของผลิตภัณฑ์บางชนิดต่อสุขภาพ เช่น รถเมล์สองชั้นหรือแร็ยหิน เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม รัฐต้องรณรงค์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของสุขภาพและการดูแลสุขภาพ ซึ่งรัฐอาจให้การศึกษาด้านสุขภาพแก่ประชาชนมากขึ้น โดยย้ำเตือนต่อประชาชนถึงผลเสียของการไม่ดูแลสุขภาพ และวัดผลสำเร็จจากการมารับบริการที่สถานพยาบาลของประชาชน ซึ่งควรมีจำนวนที่น้อยลง เพราะประชาชนมีสุขภาพดีขึ้น

ในด้านระบบบริการสุขภาพนั้น ผู้เข้าร่วมประชุมมีความกังวลเกี่ยวกับทรัพยากรบุคคลด้านสุขภาพในอนาคต จึงเสนอให้รัฐมีนโยบายและมาตรการเกี่ยวกับการกระจายอำนาจด้านการแพทย์และสาธารณสุข โดยเพิ่มแรงจูงใจในการทำงานที่ชนบท รวมถึงควรผลิตบุคลากรให้มีจำนวนเพียงพอต่อความต้องการ ทำให้ภาระงานเกิดการกระจาย ไม่ตกอยู่กับที่ใดที่หนึ่งหรือคนใดคนหนึ่งมากเกินไป นอกจากทรัพยากรด้านสุขภาพแล้ว เครื่องมือและเทคโนโลยีด้านการแพทย์ก็ควรมีการกระจายไปสู่ชนบทด้วยเช่นกัน เพื่อลดปัญหาเรื่องการแออัดของผู้ป่วยในสถานพยาบาลขนาดใหญ่และลดการสูญเสียเวลาจากการเดินทาง รวมถึงช่วยสร้างความเท่าเทียมให้เกิดขึ้นอีกด้วย ในด้านบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขนั้น ผู้เข้าร่วมประชุมเสนอว่ารัฐต้องมีการปรับระบบบริการที่ทำให้ประชาชนสามารถมั่นใจได้ว่าเมื่อเข้ารับบริการจากสถานพยาบาลของรัฐแล้ว ตนจะได้รับบริการ

ที่ดีและมีคุณภาพชีวิตที่ดี อีกทั้งการบริการด้านสุขภาพควรจะเป็นไปอย่างเท่าเทียมกันทั้ง 3 กองทุน (หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ประกันสังคม และสวัสดิการข้าราชการ) ไม่มีการเลือกปฏิบัติ และสามารถเข้าถึงได้สะดวก

คำถามที่ 2 สมมติว่า พรุ่งนี้คุณกลายเป็นมหาเศรษฐี 1 ใน 10 ของคนที่รวยที่สุดในโลก คุณมีเงินเหลือมากมายและอยากใช้เงินส่วนหนึ่ง ช่วยเหลือสังคม คุณจะใช้เงินนั้นอย่างไรหรือทำอะไร เพื่อให้คนไทยมีสุขภาพดีขึ้นในอีก 20 ปีข้างหน้า

ผู้เข้าร่วมประชุมเสนอให้มีการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานของระบบสาธารณสุข โดยเฉพาะเรื่องกำลังคนด้านสุขภาพ โดยเสนอให้มีการให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนในชนบทให้เรียนวิชาทางการแพทย์และสาธารณสุข จากนั้นให้กลับไปปฏิบัติงานที่พื้นที่ของตน รวมถึงควรให้เงินวิจัยเพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนบุคลากรด้านสุขภาพในระยะยาว

ทั้งนี้ ผู้เข้าร่วมประชุมเห็นว่าปัญหาด้านสุขภาพส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากปัญหาด้านสภาพแวดล้อมทั้งด้านสังคมและธรรมชาติ จึงมีข้อเสนอที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ดังนี้

- สร้างพื้นที่สีเขียวให้มากขึ้น โดยเฉพาะป่าซึ่งควรทำให้เป็นแหล่งอาหารและยาของคนไทย (ทำป่าให้เป็น supermarket) โดยวิธีการสร้างป่าที่คืนนั้นจะต้องไม่ใช่แค่การปลูกป่าเพิ่ม แต่ควรลดการตัดป่า ซึ่งการปลูกป่าที่หน่วยงานเอกชนและภาคธุรกิจพยายามทำนั้นแม้ว่าจะเป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม หรือ Corporate Social Responsibility (CSR) อย่างหนึ่ง แต่ก็ เป็นได้เพียงการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุเท่านั้น
- ซื้อที่ดินกลับมาเป็นของประเทศไทยทั้งหมดแล้วทำให้เป็นป่า รวมถึงซื้อสัมปทานเหมืองแร่และปูนซีเมนต์ของประเทศทั้งหมด เพื่อหยุดการทำลายป่าเขาที่เป็นป่าต้นแม่น้ำ ตลอดจนหยุดการขายที่ดินของเกษตรกรไทยให้แก่ต่างชาติด้วย
- ให้ทุนเกษตรกรสำหรับเพาะปลูกเกษตรอินทรีย์ โดยเงินส่วนหนึ่งจะลงทุนไปกับการปรับพื้นดินเพื่อให้เหมาะกับการผลิตเกษตรอินทรีย์ และใช้เงินซื้อผลิตภัณฑ์จากเกษตรกรจนเกษตรกรมีรายได้เทียบเคียงกับการขายผลผลิตในปัจจุบัน ตลอดจนทำให้เกษตรกรรวมกลุ่มเป็นกิจกรรมหลักทางเศรษฐกิจของชาติแทนอุตสาหกรรม โดยพัฒนาให้สามารถสร้างรายได้ให้ประเทศเท่ากับสินค้าอุตสาหกรรม
- ให้เงินสนับสนุนกับการวิจัยเพื่อเปลี่ยนขยะสัดให้กลายเป็นพลังงานชีวภาพ
- พัฒนาก่อนให้มีคุณภาพมากขึ้น เพื่อลดอุบัติเหตุ
- ควรให้เงินสนับสนุนกับการวิจัยเช่น การวิจัยเพื่อดู Value Chain ของผลิตภัณฑ์ด้านสุขภาพอย่างครอบคลุมตลอดอายุของผลิตภัณฑ์นั้น การวิจัยเพื่อเปลี่ยนขยะสัดให้กลายเป็นพลังงานชีวภาพ

นอกจากนี้ควรมีการสร้างเมืองจำลองด้านสุขภาพ (Health Town Model) โดยให้ intervention ที่ทำให้สุขภาพดีเข้าไป เพื่อเป็นการพิสูจน์ว่า intervention หลายอย่างเป็นไปได้จริง และสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริง

คำถามที่ 3 สมมติว่า พรุ่งนี้คุณได้รับการแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรีของประเทศไทย โดยมีวาระ 10 ปี และในช่วงเวลานี้มีความมั่นคงทางการเมืองสูง (รัฐบาลมีเสียงข้างมากในสภา ไม่มีการปฏิวัติ และไม่มีเหตุการณ์ที่ทำให้ต้องยุบสภา) รัฐบาลจะมีนโยบายอะไรบ้างเพื่อให้คนไทยมีสุขภาพดีขึ้นในอีก 20 ปีข้างหน้า

ผู้เข้าร่วมประชุมมีความเห็นไปในแนวทางเดียวกันว่าควรมีการกระจายอำนาจของภาครัฐออกสู่ชนบท อย่างไรก็ตามก็ควรมีการศึกษาวิจัยถึงผลดีผลเสียให้รอบด้านก่อนมีการปฏิบัติใช้จริง นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอในภาพรวม ดังนี้

- ภาครัฐควรมีการจัดตั้งระบบภาษีที่เอื้อให้กลุ่มธุรกิจบางกลุ่มหันมาทำ CSR เพิ่มเติม โดยอาจมีนโยบายที่ให้การลดหย่อนภาษีได้ หากลงทุนทำวิจัยเพื่อสังคม นอกจากนี้ยังควรมีการพิจารณาเก็บภาษีในส่วนที่ปัจจุบันไม่มีการเก็บ เช่น ในตลาดหลักทรัพย์ เป็นต้น

- รัฐต้องบริหารประเทศในระบบเศรษฐกิจแบบ 2 ระบบ ได้แก่แบบทุนนิยม สำหรับคนที่พร้อมจะแข่งขัน และเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับคนที่ไม่พร้อมหรือไม่ต้องการ ซึ่งในด้านการศึกษา รัฐควรมีการให้ทุนเรียนฟรีกับผู้ที่มีความประสงค์จะเรียนแล้วกลับมาพัฒนาชุมชนได้เรียนฟรี แต่ให้ผู้ที่เรียนแล้วอยากจะไปประกอบอาชีพด้านธุรกิจให้เสียค่าใช้จ่ายในการเรียน อย่างไรก็ตาม รัฐจะต้องไม่ทำให้ข้าว น้ำตาล และที่ดินเป็นสินค้าหลักของประเทศ
- รัฐควรมีนโยบายที่ทำให้การศึกษาและสุขภาพไม่อยู่ในภาคธุรกิจ เนื่องจากสองประเด็นนี้เป็นเรื่องสำคัญและเป็นพื้นฐานในการพัฒนาประเทศ จึงควรพัฒนารากฐานให้ดีเสียก่อน อย่างไรก็ตามในบางกรณีที่เกิดขึ้นแล้ว เช่น Medical Hub ก็ควรมีการพัฒนาให้ดีและทำให้เกิดกำไรต่อประเทศ แต่ควรมีการจำกัดจำนวนของผู้ใช้บริการด้วย เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อการใช้บริการของคนไทย
- ออกบทบัญญัติในการควบคุมสัมปทานบางอย่างให้เหมาะสม เช่น น้ำมัน เหมืองแร่ บทบัญญัติให้รัฐจะต้องรับฟังการความคิดเห็นของประชาชนและความคิดเห็นเหล่านั้นจะต้องเป็นฉันทามติ (ไม่มีเสียงข้างมากแต่เสียงเดียว) เมื่อจะดำเนินโครงการใดๆ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ประชาชน นอกจากนี้ยังควรทำให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลของรัฐทุกประการอีกด้วย เพื่อให้ประชาชนทราบว่าโครงการต่างๆ ที่รัฐกำลังดำเนินการอยู่ จะส่งผลกระทบต่ออะไรได้บ้าง
- ยุบสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และตั้งคณะกรรมการพัฒนาชุมชนระดับหมู่บ้าน แล้วให้ชาวบ้านแสดงความคิดเห็น ถกเถียง และลงความเห็นที่เป็นฉันทามติว่าอยากให้ชุมชนเป็นอย่างไร ซึ่งชาวบ้านจะให้ความคิดเห็นจากข้อมูลและทรัพยากรที่มีอยู่
- ในด้านระบบสุขภาพ ภาครัฐควรรณรงค์ให้ประชาชนหันมาดูแลสุขภาพของตนเอง ทำให้โรงพยาบาลเป็นสถานที่สำหรับรักษาโรคร้ายแรงเท่านั้น

คำถามที่ 4 ในอีก 20 ปีข้างหน้า ประเทศไทยมีปัญหาเศรษฐกิจถดถอยอย่างรุนแรง รัฐบาลจำเป็นต้องตั้งงบประมาณด้านสุขภาพลง ซึ่งมีผลกระทบต่อปริมาณและคุณภาพของบริการ คุณคิดว่าสวัสดิการสุขภาพที่จัดโดยภาครัฐอย่างไรที่ยอมรับได้

งบประมาณด้านสุขภาพเป็นงบประมาณที่มีความสำคัญมาก จึงไม่ควรที่จะต้องตัดลง และอาจจะต้องพิจารณากู้เงินจากต่างประเทศเพื่อนำมาใช้ในการลงทุนด้านสุขภาพ แต่หากมีความจำเป็นจริงๆ ที่จะต้องตัดงบประมาณลงภาครัฐต้องมีการจัดลำดับความสำคัญ ของมาตรการหรือเทคโนโลยีทางการแพทย์ โดยเลือกตั้งงบประมาณในเรื่องที่มีความสำคัญต่ำกว่าก่อน ผู้เข้าร่วมประชุม เสนอให้ตั้งงบประมาณที่จะต้องใช้ในการบริการทางการแพทย์เพื่อชีวิต (แต่ไม่เพิ่มคุณภาพชีวิต) โดยให้การรักษายาบาลด้านอุบัติเหตุและแม่และเด็กไว้เป็นหลัก

ภาครัฐควรทำให้ประชาชนหันมาดูแลสุขภาพ โดยกระตุ้นในระดับชุมชนให้ชาวบ้านดูแลตัวเองมากขึ้น และช่วยเหลือกัน ในชุมชนมากขึ้น และอาจมีสิ่งจูงใจในการดูแลและสุขภาพ เพื่อสร้างแรงจูงใจในการสร้างสุขภาพที่ดีให้กับประชาชน สำหรับคนที่เจ็บป่วยและต้องพึ่งการรักษายาบาลของภาครัฐ ควรให้มีการบำเพ็ญประโยชน์หลังจากได้รับการรักษายาบาลแล้ว โดยการแนะนำและสร้างสุขภาพที่ดีให้กับคนอื่นต่อไปเป็นลูกโซ่ นอกจากนี้รัฐยังควรเพิ่มการรักษาทางเลือกให้แก่ประชาชน และลดการใช้เทคโนโลยีที่ไม่จำเป็น ตลอดจนรณรงค์ให้อุตสาหกรรมด้านอาหารและเกษตรของไทยเป็นอุตสาหกรรมประณีต (อุตสาหกรรมเพื่อสุขภาพ) เพื่อคนจะได้ไม่เจ็บป่วยจากการบริโภคอาหารที่ไม่ดี

ปิดการประชุมเวลา 16:30 น.

นายทรงยศ พิลาสันต์
ผู้สรุปรายงานการประชุม

ดร.อินทิรา ยมาภัย
ผู้ตรวจรายงานการประชุม